

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, Z. Ú., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**PROTIDROGOVÁ PREVENCE V REGIONU
SEDLČANY**

Autor práce: Jan Janský

Studijní obor: Bezpečnostně právní činnost ve veřejné správě

Forma studia: Kombinovaná

Vedoucí práce: Mgr. Jaroslav Hovorka

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

2019

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v této práci.

Souhlasím, aby práce byla uložena v knihovně Vysoké školy evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích a zpřístupněna v souladu s § 47b zákona č.111/1998 Sb. v platném znění.

.....
(vlastnoruční podpis autora závěrečné práce)

Děkuji vedoucímu bakalářské práce Mgr. Jaroslavu Hovorkovi za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

ABSTRAKT

JANSKÝ J. *Protidrogová prevence v regionu Sedlčany: bakalářská práce*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, o. p. s., 2019 58 s. Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Jaroslav Hovorka

Klíčová slova: prevence, protidrogové programy, návykové látky, omamné a psychotropní látky, drogy, závislost

Práce bude obsahovat důležité informace z prostředí omamných a psychotropních látek, pohovoří o jejich vlivu na jednání a chování člověka, o možných a již realizovaných preventivních opatřeních v regionu města Sedlčany. Práce bude rozdělena do několika kapitol, z nichž v některých budou uvedeny získané poznatky z odborné literatury, v dalších potom bude konkrétní vymezení protidrogové prevence v praxi, v konkrétních městech.

Práce bude ukončena závěrečným shrnutím a navržením opatření, která by vedla ke zlepšení stávající situace.

ABSTRACT

JANSKÝ J.: *Drug prevention in the Sedlčany region: Bachelor thesis*. České Budějovice: The College of European and Regional Studies, 2019. 58 p. Supervisor: Mgr. Jaroslav Hovorka

Key words: prevention, drug programs, addictive substances, narcotics and psychotropic substances, drugs, addiction

The bachelor's thesis will contain important information from the environment of narcotics and psychotropic substances, will discuss their influence on human behavior and behavior, about possible and already implemented preventive measures in the region of Sedlčany. The work will be divided into several chapters, some of which will include the lessons learned from the literature, the next will be the concrete delimitation of drug prevention in practice in specific cities.

The work will end with a final summary and suggest the measures that would lead to improve the current situation.

OBSAH

ÚVOD.....	7
1 Cíl a metodika	9
2 Vymezení pojmů	10
3 Rozdělení omamných a psychotropních látek.....	18
4 Právní vymezení.....	30
5 Preventivní péče proti užívání drog	34
6 Praktická protidrogová prevence.....	42
7 Rozhovor a výsledky šetření	56
ZÁVĚR	63
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	65
PŘÍLOHY.....	67

ÚVOD

Problematika protidrogové prevence je již několik let aktuálním tématem všech zemí Evropské unie a rovněž i všech složek našeho státu od Policie České republiky, které v sobě zahrnují problematiku represe i prevence, po jednotlivé složky územní samosprávy.

Výroba, distribuce a zneužívání návykových látek na území České republiky se od roku 2000 stala obrovským problémem i proto, že naše republika se stala cílovou zemí, kde se nachází velké množství konzumentů těchto nepovolených látek.

Zde je třeba poukázat také na to, že současný stav represivních opatření není ideální a nelze zamezit distribuci a výrobě těchto látek na našem území. Je dáno i tím, že výroba a rozvoz návykových látek z hlediska finančního ohodnocení osob, které se touto činností zabývají, je velmi vysoké. Organizace lidí, materiálních prostředků a finančních zdrojů je na vysoké úrovni a organizátoři mají obrovské finanční zisky.

Bohužel od této skutečnosti se také odvíjí možnosti prevence a jejich různých programů zaměřených na osoby, které ještě s omamnými a psychotropními látkami do styku nepřišly vůbec, na osoby, které je občas užívají nebo na osoby, které jsou na nich již závislé. Preventivní programy na úrovni měst jsou pak zaměřeny zejména na osoby mladší osmnácti let, a také na děti v rozmezí 10-15 let.

A právě problematika prevence na úrovni města bude po teoretické stránce v této práci rozebrána a zároveň bude proveden průzkum u vybraných respondentů k porovnání teorie a praxe.

Je nepochybné, že protidrogová prevence je velmi náročná finančně, také na personální zabezpečení, i pro konkrétní jednotlivce, kteří se snaží preventivní opatření uvést do praxe. Je potřebné neustále školit a vzdělávat specialisty v tomto oboru, a to jak začínající, tak zkušené odborníky a je třeba s předstihem reagovat na vývojové směry na drogové scéně.

Je však nutné konstatovat, že ani sebepracovanější preventivní program nebude úspěšný, pokud se specialistům na tuto problematiku nepodaří vyvolat správné reakce u převážné většiny osob, kterým je tento program určen.

Toto téma jsem si vybral z několika důvodů. Jednak mě samotného zajímá situace, která se týká zneužívání návykových látek v místě mého bydliště či blízkém okolí. A dále si uvědomuji, že problematika protidrogové prevence se týká nás všech a všichni bychom měli mít určité informace o drogách a jejich zneužívání. Věřím, že tato práce bude z tohoto hlediska přínosem pro všechny, kterým rizika spojená s užíváním různých návykových látek nejsou lhostejná.

Práce se věnuje analýze protidrogové prevence v regionu Sedlčan. Dle Evropské zprávy o drogách z roku 2016 je potřeba řešit rozsáhlejší a komplikovanější problémy s drogami oproti dřívější době. Jedná se o celou škálu drog. Počet, rozmanitost a dostupnost drog na trhu neustále roste. Řada průzkumů mezi mládeží prokazuje zkušenosti s pitím alkoholu, s kouřením cigaret a hlavně s marihuanou.

1 Cíl a metodika

Cílem práce je seznámení čtenářů s protidrogovou prevencí v praxi, v předem vybraných konkrétních městech. Bude se jednat o město Sedlčany a o město Čelákovice, které bylo do práce vybráno z důvodu zajímavosti protidrogového programu, které právě Město Čelákovice pro své občany provádí. Obě města jsou dále porovnávána i z hlediska možností smysluplného využití volného času svých občanů, nabídky různých aktivit, činností, projektů, fungování klubů, svazů pro malé občany.

Cílem práce bude také navržení vhodných opatření, která by vedla ke zlepšení stávající situace v této oblasti ve městě Sedlčany.

Práce bude složena ze dvou částí a to části teoretické a části praktické. Část teoretická bude obsahovat pět kapitol, část praktická bude mít kapitoly dvě.

V první kapitole budou vytyčeny cíle práce a metody, které budou využity k jejímu vypracování.

Ve druhé kapitole budou vymezeny důležité pojmy, budou konkretizovány, popsány tak, aby jejich význam byl snadno pochopen.

Ve třetí kapitole bude provedena kvalifikace a rozdělení drog podle vybraných hledisek.

Čtvrtá kapitola bude obsahovat právní vymezení českých norem, které chrání občany České republiky před nelegální výrobou, distribucí a zneužíváním drog, jakéhokoli charakteru a substance.

Pátá kapitola se bude věnovat preventivním opatřením, které jsou již přijímána státními orgány, úřady se samostatnou nebo přenesenou působností, neziskových organizací nebo občanských sdružení, vedoucí k zabránění nelegální konzumace drog.

Šestá kapitola bude mapovat a analyzovat v reálu prováděná preventivní opatření přijatá státními institucemi, orgány místní samosprávy i dobrovolnými organizacemi na úseku konzumace drog občany tohoto města.

V sedmé kapitole bude obsažen výsledek řízeného rozhovoru s mladými spoluobčany města Sedlčany, budou analyzována jimi uvedená data a přehledně upravena včetně vysvětlujícího komentáře.

K vypracování obsahu práce budou využity metody studia odborné literatury, metody analýzy, syntézy a dedukce získaných dat a metody grafické a matematické.

2 Vymezení pojmů

V této kapitole budou vymezeny a popsány hlavní pojmy, které úzce souvisejí s problematikou prevence drog. Mezi takové pojmy patří:

- a) návyková látka,
- b) droga,
- c) represe
- d) prevence
- e) protidrogová prevence
- f) užívání a zneužívání
- g) závislost
- h) OPL
- i) odvykání
- j) peer programy
- k) substituční léčba
- l) edukace

NÁVYKOVÁ LÁTKA – rozumí se jí látka, na kterou vzniká závislost člověka, respektive jeho organismu.

Jinak řečeno, jedná se o stav lidského organismu, který ztratil schopnost obejít se bez nějaké látky nebo aktivity, na kterou si organismus zvykl a nemůže bez ní „fungovat“. A pokud ano, pak ve stavech, které můžeme označit na minimálně „nelibé“. Takové stavy pak u člověka mohou vyvolat náhlou agresivitu, nečekanou změnu nálady, bolest a ztrátu logického a kritického myšlení.

Závislost lze vymezit pouze jako neschopnost obejít se bez drogy, jako jiné návykové látky. Závislost může u jedince propuknout i na práci, jídle, hazardní hře, sektách apod.¹

DROGA - je pojem pro látku, která je živočišného nebo rostlinného původu s farmakologickým účinkem. Hovoříme o látce, která může být používána a zneužívána pro změnu nálady, vědomí, povzbuzení atd. Jedná se o látku, která způsobuje při opakovaném užívání možnost vzniku závislosti.

¹ HUBINKOVÁ, Z. *Psychologie a sociologie ekonomického chování*. 3., aktualiz., dopl. a přeprac. vyd. Praha: Grada, 2008. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-1593-3.

Je za ni označována každá chemická nebo přírodní látka, která mění duševní i fyzický stav člověka a ovlivňuje jeho myšlení, cítění nebo jednání.²

Drogami označujeme látky přírodní, pocházející z části rostlin, hub, živočichů nebo jsou připravené synteticky, tedy chemickou cestou člověkem. Tyto látky, které působí na psychiku člověka, ovlivňují jeho prožívání i chování, jsou návykové a mohou vyvolat závislost. Takových látek se okolo nás vyskytuje mnoho. Některé z nich naše společnost toleruje a v podstatě nám je nabízí, i když víme, že našemu zdraví neprospívají. Jedná se o cigarety, alkohol či kávu. Popsané vlastnosti mají také léky, které při nesprávném užívání mohou vyvolat závislost organismu na nich.

Drogy ve smyslu bylin, hub a zvířat provázejí lidstvo již od nepaměti. V souvislosti s hledáním rostlinných zdrojů potravy člověk poznával i konzumoval rostliny, houby a zvířata v různých stavech a úpravách. Přitom konzumace těchto produktů přírody a později i člověka, u něj způsobovala neobvyklé stavy, jako je nekontrolovanou veselost, otupělost, ale také otravu a smrt. Jedná se vlastně o jakési falešné štěstí a lidé jsou za něj ochotni zaplatit hromady peněz, dokonce s vědomím, že na konci tohoto „štěstí“ bude smrt.³

Český jazyk má také označení pro látky vyvolávající změněný stav organismu, ať pozitivně nebo negativně, a označuje je obecně za „drogy“. Tento výraz je používán nejen pro označení takových látek, ale v přeneseném smyslu slova i pro označení činností vyvolávacích nějakou formu závislosti, jakou je závislost na hře – gamblerství, závislost na práci – workoholismus, závislost na virtuálním světě – netolismus, počítač, televize a další. Je nutno zdůraznit, že popsané činnosti představují obdobná rizika jako užívání návykových látek.⁴

Drogy způsobují závislost a drogová závislost je stav organismu, který nastal v důsledku pravidelného užívání omamných a psychotropních látek. Tento stav pak nutí jedince k jejich trvalému konzumování a je nebezpečný pro všechny věkové kategorie člověka. Bohužel u mladistvých se drogová závislost vyvíjí velice rychle a v některých případech vzniká již po prvním požití takové látky. Je jisté, že má velice vážné

² NEŠPOR, K. a L. CSÉMY. *Alkohol, drogy a vaše děti*. 4. vydání. Praha: Besip, 1997.

³ MARÁDOVÁ, E. *Rodinná výchova: Zdravý životní styl I*. 2. vyd. Praha: Fortuna, 2000. ISBN 80-7168-712-X.

⁴ MACHOVÁ, J. a D. Kubátová. *Výchova ke zdraví*. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing, 2009. ISBN 978-80-247-2715-8, s. 280

psychické, somatické i sociální důsledky pro každého, zejména však pravidelného uživatele drog. Drogová závislost je často provázena vážnými zdravotními riziky, zejména se vznikem a rozvojem dalších vážných až smrtelných onemocnění a v řadě případů skutečně končí smrtí.⁵

REPRESE – je pojem, který hovoří o potlačování trestné činnosti orgány k tomu určenými zákonem, což je například policie či justice. Jedná se o jeden z pilířů protidrogové politiky, zaměřuje se na snižování nabídky drog na nezákonném trhu, jako jsou produkce, výroba, doprava, obchod, šíření a držení drog. Represe je tím účinnější, čím vyšší stupně organizovaného zločinu postihuje, málo účinná je tudíž represe zaměřená na drobné pouliční dealery a ještě méně represe soustředující se na uživatele drog. Obojí je však vyžadováno z politických důvodů.⁶

PREVENCE – je pojem, který pochází z latinského slova „*praevenire*“, toto slovo je překládáno ve smyslu předcházet nežádoucím jevům, nehodám, úrazům nebo nemocem⁷

Na prevenci nahlížíme jako na soubor intervencí, jejichž cílem je zamezit či snížit výskyt a šíření rizikového chování. Nejrychleji se v naší republice vyvíjela prevence užívání návykových látek.⁸

Světová zdravotnická organizace, která mimo jiné usiluje o celkové zlepšení kvality lidského života a dosažení co nejlepšího zdraví pro všechny občany, definuje prevenci jako soubor intervencí s cílem zamezit výskytu a rozvoje daného negativního jevu, jakým zneužívání návykových látek bezesporu je.

Prevence resp. její opatření mohou být zaměřeny přímo na zdroj nějaké závislosti nebo jiného negativního společenského jevu a pak můžeme prevenci dělit z hlediska zneužívání návykových látek na:

⁵ PRŮCHA, J., J. MAREŠ a E. WALTEROVÁ. Pedagogický slovník. 4. aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-772-8.

⁶ KALINA, K. a kol. *Mezioborový glosář pojmů z oblasti drog a drogových závislost*. Praha: o.s.FILIA NOVA, 2001. ISBN 80-238-8014-4.

⁷ HARTL, P. *Stručný psychologický slovník*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-803-1.

⁸ MIOVSKÝ, M., SKÁCELOVÁ, L., ZAPLETALOVÁ, J., & NOVÁK, P. *Primární prevence rizikového chování ve školství*. [online]. 2010 [cit. 2018-09-14]. Dostupné z: <http://www.adiktologie.cz/cz/articles/detail/377/3071/Co-je-prevence>

- a) protialkoholní,
- b) protidrogovou
- c) protitabákovou

V této části práce bude podrobněji rozvedena protidrogová prevence.

PREVENCE PROTIDROGOVÁ je zaměřena na prevenci zneužívání drog v lidské populaci, jako návykových látek, která je v současné době více než potřebná. Víme, že zneužívání návykových látek může mít fatální důsledky, zároveň dochází také k psychické i fyzické závislosti, se kterou se člověk musí potýkat.

Odborná literatura uvádí dělení prevenci na následující fáze:

- **PRIMÁRNÍ**
- **SEKUNDÁRNÍ**
- **TERCIÁLNÍ**

PRIMÁRNÍ PREVENCE

- působí plošně na celou lidskou populaci v naší zemi
- jedná se o veškeré aktivity realizované s cílem, předejít problémům občanů s užíváním drog, nebo oddálit první kontakt s návykovou látkou, co nejdéle to lze z hlediska věku jedince
- má snížit nebo zastavit první experimenty dětí a všech prvouživatelů s návykovými látkami a tím zabránit dopadům na jejich zdraví a předejít jejich sociálním problémům v budoucnu

Na primární prevenci se musí zaměřit orgány, nadace, rodina i jednotlivci. Je potřeba začít včas, tedy buď na počátku působení negativních jevů, kterými je konzumace různých návykových látek, nebo ještě lépe s předstihem, tedy před jejich první konzumací. Má být zaměřena na správnou a ranou výchovu dětí, na jejich vzdělání a vhodnou a srozumitelnou formu podání informací o problematice užívání a zneužívání návykových látek.

SEKUNDÁRNÍ PREVENCE

- během této fáze je třeba pracovat s lidmi, kteří s drogou již přišli do styku, užívají ji nepravidelně a mají i nadále tendenci se rizikově chovat, tedy návykovou látku zneužívat
- jejím cílem jsou aktivity, které jsou cíleně zaměřené na předcházení vzniku a rozvoji závislosti u lidí, kteří již návykovou látku znají a užívají., jsou tedy zaměřeny na určité cílové skupiny, snaží se hledat způsoby, jak předcházet výskytu určité specifické formy nežádoucího chování, kterým je tedy užívání drog, nebo alespoň posunout výskyt takového jevu do vyššího věku cílové skupiny občanů a účinně tím snížit jejich zdravotní či sociální dopady

TERCIÁRNÍ PREVENCE

- její působení je zaměřeno na osoby, které návykovou látku již pravidelně užívají, respektive zneužívají tak, že se u nich projevuje závislost na návykových látkách
- cílem je také zabránění recidivy, sem spadá i část odvykací, snaha o návrat do běžného života, tzv. resocializace, léčení, rehabilitace, poskytování azylu apod.
- poskytovat ji mohou pouze odborníci a specializovaná pracoviště, neboť již v souvislosti s touto prevencí hovoříme i o léčení⁹

Prevence v boji s drogami je velmi náročná a nákladná a je účinná pouze tehdy, pokud je dělána odborně a v celé společnosti a tato společnost předávané informace aktivně akceptuje.

UŽÍVÁNÍ A ZNEUŽÍVÁNÍ – v případě pojmu užívání se jedná o přímou aplikaci návykové látky kouřením, šňupáním, inhalací, injekčním užíváním, jako pokrm nebo odvar.

O zneužívání hovoříme tehdy, když jedinec pravidelně užívá návykovou látku v takovém množství a takovým způsobem, který jeho nebo okolí poškozuje.

⁹ MACHOVÁ, J. a D. KUBÁTOVÁ. *Výchova ke zdraví*. Praha: Grada, 2009. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-2715-8.

ZÁVISLOST - latinským termínem pro závislost je „addictus“, což původně znamenalo předávání zboží mezi obchodníky, a to buď prodejem, nebo soudním rozhodnutím.

Odtud se význam tohoto slova přenesl k předávání i jiných látek. Vzhledem k projevům závislosti je zajímavý překlad závislosti do francouzského jazyka, kde se pro závislost užívá slovo „accroché“. Toto slovo znamená „o rybě“ ve smyslu, že ryba byla chycena na háček. V této souvislosti hovoříme i my o závislosti tak, že když je člověk závislý, je vlastně svým způsobem chycen. Lze ještě dodat, že je-li chycen, sám se z tohoto stavu může jen těžko dostat.

Někteří odborníci definují závislost takto: *„Závislost znamená být něčím tak posedlý, že to člověka zotročí, zbaví ho vnitřní svobody a nakonec třeba i osobní bezúhonnosti. Bez zápasu o překonání této závislosti čeká tohoto člověka zkáza.“* Závislost tedy znamená „být lapen, chycen, zajat“ a pomalu a jistě i „zničen“.¹⁰

Mezinárodní klasifikace nemocí¹¹ definuje závislost takto: *„Užívání nějaké látky nebo třídy látek má u daného jedince mnohem větší přednost, než jiné jednání, kterého si kdysi cenil více.“*

Jedná se o stav organismu člověka, který lze také vyjádřit jako touhu brát psychoaktivní látky, alkohol nebo tabák nebo provádět jinou činnost, bez nichž se lidský organismus už neobejde. Lékařskou praxí bylo zcela nepochybně ověřeno, že se závislost v mladém věku rozvíjí podstatně rychleji, trvá mnohem déle a také léčení je obtížnější. Také již víme, že závislost a zcela nepochybně závislost na OPL poškozují zdraví jednotlivce, který je užívá. Ale také bylo prokázáno, že poškozují zdraví i osob, který takové látky sám nekonsumuje. Jde o blízké rodinné příslušníky, účastníky dopravní nehody, oběť, na kterou taková osoba zaútočila apod.

Rychlost rozvoje závislosti záleží na druhu návykové látky, dávkách, frekvenci užívání nebo na způsobu aplikace. Dále rozhoduje věk uživatele, jeho tělesný a

¹⁰ KŘIVOHLAVÝ, J. *Psychologie zdraví*. Vyd. 3. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-568-4, s. 204

¹¹ SLOVÁK, D., P. PRZECZKOVÁ, Š. DAŇKOVÁ a M. ZVOLSKÝ. *Mezinárodní statistická klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů: MKN-10 : desátá revize: obsahová aktualizace k 1. 1. 2018*. Praha: Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR, 2017. ISBN 978-80-7472-168-7.

psychický stav, zázemí atd. Obecně platí, že čím mladší je člověk, který začíná užívat návykové látky, tím rychleji se závislost rozvíjí, a tím jsou komplikace častější.¹²

OPL – takto se označují všechny druhy omamných a psychotropních návykových látek, které souvisejí s jejich zneužíváním lidským jedincem.

ODVYKÁNÍ - tímto pojmem rozumíme „léčbu“ a to jak léčbu psychiky člověka, tak jeho fyzické stránky. Odvykání je dlouhodobý proces „revitalizace“ člověka, je v podstatě nikdy nekončící etapou, je to boj s odepíráním si drogou, který trvá po celý další život. Úspěšnost léčby je otázkou motivace konkrétního jedince, ochoty osobního nasazení a respektování omylu, kterým droga na samém začátku byla. Tento proces vyžaduje také velkou sociální podporu.¹³

PEER PROGRAMY – jedná se o metodu primární prevence, která je založená na využívání osob stejného věku, přičemž při peer programech v ČR se využívají obvykle o několik let starší vrstevníci, případně jedinci stejného postoje ke vzdělávání či jinému ovlivnění cílové skupiny. Tento princip péče funguje například tak, že se vybere člen vrstevnické skupiny ve škole, který je vyškolen, aby předával protidrogové informace svým kamarádům. Případně se využívají aktivní uživatelé drog k vzdělávání ostatních uživatelů v tom, jak omezit nebo snížit užívání drog, či jak je užívat bezpečněji. K výběru těchto „peerů“ se používají různé metody, většinou ale výběr odpovídá oceňování/mínění všech členů příslušné „peer“ skupiny „Peeři“ pracují tak, že posilují „zdravé“ normy mínění a chování uvnitř vlastní vrstevnické skupiny a odmítají ty „nezdravé“.

SUBSTITUČNÍ LÉČBA – tento pojem určuje způsob léčby, kdy je užívání původní drogy nahrazeno (téměř vždy lékařsky předepsaným) užíváním látky s podobnými účinky a vlastnostmi, avšak s výrazně menšími riziky, než původní droga. (např. heroin je nahrazen metadonem). Dále může jít o substituci škodlivého způsobu užití (cigarety

¹² NEŠPOR, K. *FIT IN 2001 PLUS: příručka pro spolupracovníky program u FIT IN na základních a středních školách*. 2. Praha: Sportpropag, 1996, s. 18-19

¹³ MARÁDOVÁ, E. *Prevence závislosti*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006, ISBN 80-86991-70-9.

nahrazeny nikotinovými náplastmi nebo žvýkačkami), případně kombinace obou způsobů (injekční aplikování heroinu je nahrazeno orálně podávaným metadonem). Cílem substitute je eliminování nebo snížení užívání určité drogy, zvláště pokud je ilegální, nebo snížení škodlivé formy a metody podávání, provázející techniky nebezpečné zdraví, například sdílení jehel a snižování sociálních následků. Substituční léčba má být doprovázena psychoterapií, poradenstvím nebo socioterapií. Může trvat od několika týdnů k mnoha letům, někdy neohraničeně.

EDUKACE – pojem vyjadřuje výchovu a vzdělávání jedince, v případě protidrogové prevence bychom mohli pojem použít jako podávání informací, týkající se problematiky závislostí, užívání a zneužívání návykových látek. Tato péče souvisí s léčebnou péčí o drogově závislé klienty, a proto bývá zařazována do systému „Harm reduction“. Cílem edukace u lidí se závislostmi je nejen získávání určitých vědomostí a poznatků o drogách, ale i snaha o přebírání odpovědnosti za vlastní zdraví a léčení.¹⁴

¹⁴ KALINA, K. a kol. *Mezioborový glosář pojmů z oblasti drog a drogových závislostí*. Praha: o.s.FILIA NOVA, 2001. ISBN 80-238-8014-4.

3 Rozdělení omamných a psychotropních látek

Pod pojmem omamné a psychotropní látky se běžnému občanu vybaví spíše pojem DROGA. Je to výraz, pod kterým si občané vybaví látky, které nepříznivě ovlivňují psychiku člověka, jeho jednání a chování a jejich účinky mají spojeny často s trestnou činností osob, které drogy požívají. Vzhledem k tomu, že takových látek je obrovské množství, jsou přírodního původu nebo jsou člověkem vyrobeny a je nutno je nějak řadit. Vznikly různé způsoby dělení a řazení těchto látek. OPL lze například dělit podle:

1. jazykového výkladu (významu)
2. účinku na organismus
3. rizika závislosti (rychlosti závislosti)
4. původu, zdroje, ze kterého je získávána droga
5. legality, přesněji podle vyjádření v legislativě

Ad. 1) Z hlediska jazykového výkladu lze pojem droga chápat a dělit ve smyslu:

- a) **LÉČIVO** – pod tímto pojmem rozumíme rozsáhlý soubor usušených nebo jinak konzervovaných částí rostlin, živočichů, a také jejich části nebo výsledné produkty jejich metabolismu, sloužící k medicinským nebo k obdobným účelům.
- b) **JEDY** - usušené nebo jinak konzervované části rostlin, živočichů i jejich části nebo produkty jejich metabolismu, které by mohly být podány za účelem zániku živého organismu, ať lidského nebo zvířecího.
- c) **PSYCHOAKTIVNÍ DROGY** - jsou jakékoli návykové látky nebo látky psychotropní, které jsou schopny ovlivňovat psychiku člověka a to jak v pozitivním smyslu tak i negativně. Jedná se zpravidla o látky návykové, velmi často pro organismus škodlivé a vesměs nelegální, tedy státem omezované nebo přímo zakazované pro výrobu, distribuci nebo pro běžnou konzumaci občany toho kterého státu.

Ad. 2) Dělení podle účinků, lze rozdělit drogy na ty, které mají účinky:

- a) **TLUMIVÉ**
- b) **STIMULAČNÍ**
- c) **HALUCINOGENNÍ**

Ad a) DROGY TLUMIVÉ:

Mezi tyto drogy se řadí **OPIÁTY**. Tyto drogy se získávají zpravidla ze silice máku setého, která se nazývá **OPIUM**. Tato silice se objevuje na rostlině, především na makovici, pokud byla její povrchová část narušena natržením, naříznutím apod. Bylo zjištěno, že tato silice obsahuje jisté alkaloidy, které jsou schopny působit jak na fyzickou stránku člověka, tak na jeho psychiku. Tyto přírodní látky se následně polosynteticky upravují a získávají se tak různé deriváty opia, které označujeme jako **OPIOIDY**. V odborné literatuře se uvádění následující opiáty z opia, kterými jsou:

- **MORFIN**
- **KODEIN**
- **THEBAIN**
- **PAPAVÉRIN A NOSKAPIN**, ale tyto v podstatě nemají žádný účinek na centrální nervový systém a odborníci je mezi opioidy neřadí.

Co se týká drogové scény, tedy využití opioidů v nelegální výrobě, distribuci a jejich užívání, mezi významné opioidy řadíme:

- **MORFIN**
- **KODEIN**

Oba dva deriváty jsou základními složkami pro výrobu dalších synteticky upravovaných drog, které jsou distribuovány po celém světě. O opiátech je známo, že jsou státními orgány vnímány jako nejnebezpečnější skupinou drog, neboť způsobují u uživatelů rychle nastupující těžkou závislost. U některých jedinců již po první aplikaci.

Závislost uživatele na tomto druhu drog je fyzická i psychická. Proces odvykání je složitý, často bolestný a jen málo uživatelů dokáže abstinovat celoživotně. Všechny opiáty, respektive jejich deriváty, mají tlumivý účinek na centrální nervový systém, tlumí rovněž bolest, jsou tedy využívány také k medicínským účelům. Mezi nejtypičtější zástupce opiátů patří:

- **HEROIN**

- **MORFIUM**
- **BRAUN**
- **KODEIN**

Je na místě opět připomenout, že i výše uvedené zneužívané drogy mají svoje uplatnění v medicíně a to již minimálně dvě století.

Medicína pro své účely stále využívá a zřejmě ještě dlouho využívat bude následující formy opiátů:

- morfium (krátkodobé tlumení silných bolestí)
- kodein (tlumení a tišení kašle)
- léky s narkotickými a sedativními účinky
- léky proti strachu, úzkosti, na léčbu záchvatových onemocnění
- metadon, který je nejen lékem, ale také substituční drogou. Tento produkt je používán a medicínsky aplikován závislým osobám na drogách, nejen na opiátech, a umožňuje jim přechod od závislosti k abstinenci na drogách. Je třeba dodat, že se tak stane jen výjimečně

Ad b) DROGY STIMULAČNÍ:

Jedná se o návykové látky, jejichž společnou vlastností je jejich stimulační efekt. Po jejich požití se obvykle dostavuje euforie spolu s ústupem únavy, navozením bdělosti, snížením potřeby spánku i chuti k jídlu.

Není to ale tak, že by dodávaly energii. Tento typ drog stimuluje a posiluje činnost nervové soustavy, čímž vyvolávají tělesné i duševní povzbuzení a zvyšují pohotovost organismu k výkonu. energii tělo bere ze svých energetických zásob, proto je jedinec po odeznění účinků zcela vyčerpaný. Dále se může zvyšovat nabídka představ, aktivita, zlepšuje se sebehodnocení. U některých drog této skupiny se též prohlubuje empatie, pocit souznění s okolím apod.

Na mnohé stimulační drogy vzniká poměrně snadno psychická závislost vedoucí k nutkové potřebě opakovaného užívání. Na rozdíl od opiátů u nich není příliš vyjádřena závislost fyzická. Mezi nejtypičtější zástupce stimulačních drog patří:

- **PERVITIN**
- **KOKAIN**
- **CRACK**

➤ EXTÁZE (MDMA)

Syntetických drog jsou ale desítky a vznikají stále i nové. Nejčastěji jsou k výrobě těchto drog zneužívána legální léčiva nebo volně dostupné chemické látky, o kterých je známo, že ovlivňují smyslové vnímání člověka.

Nesmíme však zapomenout, že mezi legální stimulanty patří látky s mnohem mírnějším efektem, jedná se o kávu a čaj. Káva obsahuje kofein, který je nejrozšířenější legální drogou vůbec. Vyskytuje se v listech čajovníku, ořechu kolovníku a v kávových bobech, což znamená, že ho do těla vpravujeme ústy pitím čajů, kávy, coca-coly a energetických nápojů – ty navíc bývají silně nadužívány i školáky a mohou způsobovat i poruchy srdeční činnosti a zvyšovat pravděpodobnost infarktu.

Pití kávy i čaje zlepšuje koncentraci, způsobuje lehkou euforii, potlačuje chuť k jídlu, člověk se cítí svěžejší, může však způsobovat nespavost a dehydruje. Závislost na kofeinu může při abstinenci vyvolat abstinenční příznaky jako bolesti hlavy, únavu či nervozitu.

Ad c) DROGY HALUCINOGENNÍ:

Jedná se o drogy s nejdelsí historií, neboť mnohé halucinogenní látky byly využívány různými kulturami při náboženských obřadech i jiných rituálech a rovněž sloužily šamanům, kteří prý díky nim měli nadpřirozené schopnosti.

Halucinogeny jsou látky vyvolávající poruchy vnímání, říkáme tomu halucinace. Jedinec má po požití drogy změněné vnímání času a prostoru, díky čemuž špatně chápe skutečnost, ve které se nachází. Člověk uvolňuje své zábrany, je hlučný, může mít zmatené chování, dochází k emočním změnám. Uživatelé mají vidiny, slyší zvuky a cítí doteky, které se zdají velmi reálné, ale ve skutečnosti neexistují.

Halucinogenní drogy také vytvářejí tzv. flashback, kdy se u člověka dostaví pocit, jako když požil drogu, i když ji nepožil.

Do skupiny halucinogenních drog patří několik stovek různých látek. Obecně je lze rozdělit do tří základních skupin:

- a) přírodní halucinogenní drogy rostlinného původu a z hub**
- b) přírodní halucinogenní drogy živočišného původu**
- c) emisyntetické a syntetické, tj. poloumělé a umělé halucinogenní drogy**

Mezi nejtypičtější zástupce halucinogenních drog patří:

- **LYSOHLÁVKY**
- **LSD**
- **MARIHUANA**
- **HAŠIŠ**
- **MDMA**

U halucinogenů se příliš neprojevuje ani psychická ani fyzická závislost, rizikem je zde krajní nevypočitatelnost jejich efektu. Dá se totiž těžko předpovědět, jak který organismus na drogu zareaguje.

Halucinogeny mají velký potenciál v léčbě, četné vědecké studie přinesly například poznatky o souvislostech psychických nemocí schizofrenního typu a účinky halucinogenů.

Ad. 3) Dělení podle rizika vzniku závislosti na nich

Toto dělení se zaměřuje na rizikovost určité drogy z hlediska pravděpodobnosti vzniku závislosti a zdravotních komplikací, které mohou být tělesné i duševní. Z tohoto hlediska rozeznáváme dvě skupiny drog:

- **MĚKKÉ**
- **TVRDÉ**

Tam, kde je vysoká až střední míra rizika závislosti na daných drogách, hovoříme o tvrdých drogách.

Pokud je závislost vzniku na drogu relativně malá až prakticky bez rizika, jedná se o drogy měkké. O měkkých drogách také hovoříme jako o drogách s akceptovatelným rizikem. Znamená to, že naše společnost toleruje riziko vznikající při jejich užívání.

Patří sem např.:

- **KÁVA**
- **ČAJ**
- **TABÁKOVÉ VÝROBKY**
- **KONOPI**
- **ALKOHOL**

O alkoholu se někdy hovoří v tom smyslu, že se již pohybuje na rozhraní mezi drogou měkkou a tvrdou, patří mu tedy jakýsi střed.

Jisté je, že alkohol je látka velice nebezpečná. Vyvolává fyzickou i psychickou závislost a přímo poškozují buňky. Snadno proniká k různým orgánům včetně mozku, kde způsobuje odumírání mozkových buněk. Poškozuje zejména játra, oslabuje imunitní systém.

V případě těžké závislosti způsobuje náhlé vysazení alkoholu vrcholnou fázi abstinence, tzv. alkoholové delirium s vysokým rizikem úmrtí. Abstinenční příznaky se projevují nutkavou touhou po alkoholu, nespavostí, nevolností, nadměrným pocením, třesem, svalovými záškuby, úzkostí, malátností, těžkými depresemi, nepřátelskostí, agresivitou, dezorientací v čase a prostoru a halucinacemi. Bohužel na něj vzniká tolerance a pro dosažení stejného účinku musí závislý konzumovat stále větší množství alkoholu.

Nadměrné pití alkoholu přináší kromě rizika vzniku závislosti také riziko zranění nebo smrti pod vlivem alkoholu, riziko vzniku sexuálních poruch, žaludečních vředů a zánětů žaludku, rakoviny ústní dutiny a jícnu, rakoviny jater a riziko vzniku psychózy. Velkým rizikem je také pití alkoholu v těhotenství, neboť se výrazně zvyšuje riziko poškození plodu

Mezi drogy tvrdé, tedy drogy s neakceptovatelným účinkem, u kterých vlivem užívání dochází k velkému riziku závislosti, zařazujeme např.

- **HEROIN**
- **MORFIN**
- **KOKAIN**
- **CRACK**
- **PERVITIN**
- **LYSOHLÁVKY**
- **LSD**
- **TOULEN**

V zásadě můžeme říci, že čím je droga „tvrdší“, tím větší poškození je schopna vyvolat.

Ad. 4) Dělení podle původu

Dalším, poměrně známým dělením, je dělení podle toho, z jakých zdrojů se získávají. Z tohoto hlediska rozeznáváme dvě skupiny drog:

- **PŘÍRODNÍ**
- **SYNTECKÉ**

Přírodní drogy tu byly od počátku našeho bytí. Dalo by se tedy říci, že lidská civilizace s nimi má nejbohatší zkušenost. Do přírodních drog můžeme zařadit např.:

- **KOFEIN**
- **NIKOTIN**
- **ČAJ**
- **KÁVA**
- **MARIHUANA**
- **HAŠIŠ**
- **LYSOHLÁVKY**
- **KOKAIN**
- **HEROIN**
- **MORFIN**
- **LÉKY**

Podle názvu lze odhadnout, že se jedná o drogy získané z přírodních produktů, které dále můžeme dělit na rostlinné či živočišné. Rostlinné drogy se získávají z různých rostlin. Využívá se jejich plodů, semen, květů, oleje, šťávy, listů, kořene, natě či dřeva. Tyto drogy jsou také hojně využívány v lékařství.

Za zmínku stojí například čisté účinné látky z konopí, které se začínají uplatňovat při tlumení vedlejších účinků, jako jsou nevolnost a zvracení, při chemoterapii nádorových onemocnění, dále k léčbě některých onemocnění centrálního nervového systému a zeleného očního zákalu. Konopí pochází ze střední Asie. Rostlina snáší i evropské podmínky, což vede k jejímu nelegálnímu pěstování i v naší republice.

Jedna z nejrozšířenějších drog, tabák, je také přírodního původu. Získává se z listů rostliny a pěstuje se různě po celém světě, i když původně pochází z Ameriky. Jedná se o rostlinu obsahující účinnou látku nikotin, což je velice rozšířená droga, která je silně návyková a může způsobit psychickou i fyzickou závislost. Je nutno říci, že na počátku sice působí stimulačně, ale později navozuje spíše útlum a uklidnění. Při

pravidelném užívání způsobuje stárnutí kůže, hrozí rakovina plic, rtů, jazyka, infarkt, mozková mrtvice a další nemoci. Velké riziko představují těhotné kuřačky, u nich může dojít k poškození plodu a předčasnému porodu, což je velkým rizikem nejen pro dítě, ale i pro matku.

V této souvislosti je třeba se zmínit, že rizikový je věk první cigarety u školáků, jedná se totiž nejčastěji o 10 – 12 let věku dítěte, čímž je riziko závislosti ještě silnější, neboť je známo, že u mladších jedinců se riziko závislosti rozvíjí rychleji než u dospělých lidí.

Pohovořit lze i o opiátech. Opium se získává rovněž z přírodních zdrojů, jedná se o makovou šťávu, která vytéká z nařezaných makových hlavic, rostlina pochází z Asie. Do přírodních derivátů opia řadíme morfin a kodein. Oba se využívají v medicíně, především při tišení silných bolesti při závažných, často již neléčitelných stavech, kodein má své místo při tišení silného kašle.

Další z drog, kokain, má rovněž využití v medicíně. Slouží jako lokální anestetikum v očním lékařství a otorhinolaryngologii, tj. ušní-nosní-krční, zkráceně ORL.

Výskyt přírodních drog je na celém světě, nelze tedy vyzdvihnout určitý světadíl či stát, co do hojnosti výskytu drog z přírody. I v České republice se můžeme s drogami v přírodě setkávat. Zmíňme typické lysohlávky, muchomůrky, či různé byliny, které se vyskytují na loukách i v lesích.

Syntetické drogy se na světě objevily mnohem později, jedná se o drogy, které se vyrábějí uměle, lidé si ji mohou vyrábět i doma.

Typickými představiteli syntetických drog jsou:

- **LSD**
- **PERVITIN**
- **EXTÁZE**
- **LÉKY**
- **LEPIDLA, ORGANICKÁ ROZPOUŠTĚDLA**

Zvláště nebezpečnou drogou je organické rozpouštědlo toulén. Velice poškozuje tkáň organismu, se kterými se dostane do styku. Při vdechování koncentrovaných par toluenu dochází k poškození dýchacích cest. Postupně se vyskytne prokazatelné

poškození jaterní tkáně a rovněž je dokázáno, že při pitvách jedinců zemřelých na předávkování byly prokázány až makroskopicky patrné změny mozkové kůry. Velkou nevýhodou této drogy je fakt, že je drogou, která se nechá jednoduše sehnat a protože je těžké odměřit přesnou dávku, dochází často k předávkování až smrti jedince, který tuto drogu zneužívá.

Do syntetických drog jsou zařazovány různé léky. Největším zdrojem léků však byla a je příroda, jako jsou minerály, rostliny a zvířata a dále potom právě různé chemické sloučeniny.

Léčiva můžeme tedy rozdělit do dvou základních kategorií a to na chemická a přírodní léčiva.

Léčiva chemická, také známá jako chemoterapeutika, jsou léky čistě chemického původu určená k léčbě různých infekcí.

Léčiva přírodní, rovněž známá jako fytotherapeutika, jsou léčivé prostředky připravené výhradně, anebo zčásti z léčivých rostlin (kořenů, oddenků, listů atd.), nebo jejich určitých produktů (pylu, pryskyřic, silic, šťáv aj.) U přírodních léčiv se velmi často setkáváme s pojmem léčivá droga, což je právě ta usušená, nebo jinak konzervovaná rostlina případně její část, určená k přímému léčebnému použití nebo jako surovina pro výrobu fytotherapeutik.

Výroba fytotherapeutik podléhá stejně přísným podmínkám jako v případě chemických léčiv, v mnohých ohledech ještě přísnějším. Léčivé drogy jsou kontrolovány na totožnost, zda se jedná skutečně o deklarovanou surovinu (mikroskopicky a chemicky.)

Je mnoho léků, na které si jedinec může vypěstovat závislost. Závislost na lécích bývá bohužel veřejností často podceňována. Jde ale o závislosti, které zůstávají dlouho utajené a bývají velmi obtížně léčitelné.

Nejčastější skupiny léků, které bývají zneužívány, jsou hypnotika, anxyolitika a analgetika.

Hypnotika jsou léky na spaní, která jsou předepisována k léčbě nespavosti. Mezi nejčastěji zneužívaná hypnotika patří v současné době Rohypnol, Hypnogen a Stilnox. Například u Rohypnolu hrozí při pravidelném užívání vznik psychické a fyzické závislosti a možnost předávkování

Anxiolytika, léky snižující úzkost, jsou velmi oblíbené a hojně užívané, neboť pomáhají některým jedincům překonat nejistotu, úzkost a nervozitu. Tyto léky by měly

být ordinovány lékařem jen v případě, že jich je skutečně zapotřebí, a jejich užívání by mělo být doprovázeno psychoterapií, která pomůže problémy řešit. Nejznámějšími anxiolytiky jsou Neurol, Diazepam a Lexaurin. Tyto léky by se však měly používat pouze ke krátkodobé léčbě, neboť pravidelným užíváním se zvyšuje tolerance a uživatel musí stále zvyšovat dávky, nakonec na ně vzniká fyzická i psychická závislost. V této souvislosti je třeba ještě zmínit lék Ritalin, který se předepisuje i malým dětem jako léčba při problémech s pozorností, na syndrom ADHD a obezity a rovněž na něj vzniká psychická i fyzická závislost. Dále bylo prokázáno, že zatímco hyperaktivní děti zklidňuje, ostatní spíše povzbuzuje.

Analgetika jsou léky proti bolesti. Některé léky z této skupiny obsahují opiáty a mohou vést ke vzniku závislosti stejně silné jako na heroin, jiné nikoliv. Důležité ale je uvědomit si, že analgetika by v žádném případě neměla být odepřena tam, kde jsou potřebná, například u dlouhodobých bolestivých stavů a u onkologicky nemocných.

Nicméně jejich užívání patří v těchto případech do rukou lékaře. Nejčastěji zneužívanými léky proti bolesti, na které může vznikat závislost, jsou léky Algifen a Tramal. Tyto léky se podávají ve formě kapek nebo tablet a při jejich častém užívání vzniká tolerance, člověk je nucen zvyšovat dávky, aby dosáhl správného účinku, čímž opět hrozí vznik závislosti.

Ad 5) Dělení podle legality, přesněji podle vyjádření v legislativě

V tomto případě jde o dvě skupiny drog, resp. OPL, které jsou tím kterým státem trpěny, i když často morálně odsuzovány, a ty, jejichž konzumaci ve svých právních normách stát výslovně zakazuje a to včetně výroby a distribuce. Proto rozlišujeme následující OPL:

- **NELEGÁLNÍ**
- **LEGÁLNÍ**

Nelegální drogy jsou takové, které patří k netolerovaným drogám, což znamená, že se jedná o zákonem zakázané drogy. Je tedy možno postihovat nedovolenou výrobu a držení OPL. Patří sem:

- **EXTÁZE**
- **PERVITIN**
- **HEROIN**

- **KOKAIN**
- **HAŠIŠ**
- **MARIHUANA**
- **LSD**
- **HALUCINOGENNÍ LÁTKY**

Drogy legální jsou drogy, které jsou tolerované, což znamená, že jsou v našem státě zákonem povolené a jejich distribuce či užívání není trestné. Patří sem:

- **ALKOHOL**
- **KÁVA**
- **TABÁK A VÝROBKY Z NĚJ**
- **LÉKY**

V případě léků se jedná především o běžné léky proti bolesti nebo léky proti kašli. Jedná se o běžně dostupné léčivo, které užívají lidé bez rozdílu věku, setkávají se s nimi i děti a to přímo z rukou svých rodičů.

Další zmiňovanou legální drogou je káva a čaj. Mnoho lidí se kávou ráno snaží nastartovat na pracovní proces, nicméně ani s kávou by se to nemělo přehánět. Mnoho kofeinu, který káva obsahuje, se může projevit na náladě člověka. Ta potom nekontrolovaně kolísá, člověk se cítí ospale, proto si dá další dávku kávy, až se z toho stává začarovaný kruh.¹⁵

Odborníci se shodují na tom, že za přiměřené pití kávy lze označit denní konzumaci čtyř až šesti šálků denně, což by mělo odpovídat cca 300 mg kofeinu.¹⁶

Stejně jako v ostatních evropských zemích, nejčastěji užívanou drogou jsou v České republice alkohol a tabák. Obě drogy vyvolávají stav závislosti, změny vnímání, nálady, myšlení anebo motorických funkcí. Jejich užívání má za následek závažné zdravotní a sociální problémy. Konzumace alkoholu a kouření cigaret není legální pro osoby mladší 18 let. Zneužívání alkoholu dále není povoleno při řízení

¹⁵ KALINA, K. *Klinická adiktologie*. 1. vyd. Praha: Grada, 2015, Psyché (Grada). ISBN 978- 80-247-4331-8.

¹⁶ MARÁDOVÁ, E. *Rodinná výchova: Zdravý životní styl II.* 1. vyd. Praha: Fortuna, 2000. ISBN 80-7168-643-3

motorových vozidel, na pracovištích a při řadě dalších činností. U dětí a dospívajících zvyšuje kouření a pití alkoholu riziko problémů s užíváním jiných látek.¹⁷

Konzumace alkoholu i tabáku je dále spojená se zvýšeným rizikem onemocnění i úmrtí. Kromě zdravotních následků má konzumace alkoholu i důsledky sociální, problémy dělá i v rodinných vztazích. Kouření a konzumace alkoholu představují pro společnost nezanedbatelné dopady ekonomické ve formě zvýšených nákladů na zdravotní péči, ztráty produktivity práce v důsledku onemocnění apod.¹⁸

Držení a užívání některých psychoaktivních látek bez lékařského předpisu je ve většině zemí trestné. Míra perzekuce výrobců a distributorů, případně uživatelů drog se však v jednotlivých zemích výrazně liší. V této souvislosti by se dalo pohovořit o legalizaci konopí, o které se v naší republice stále čile debatuje.¹⁹

¹⁷ *Drogy: Poznej svého nepřítele.* Nakladatelství MEDEA KULTUR, s.r.o.

¹⁸ NEŠPOR, K. a L. CSÉMY. *Alkohol, drogy a vaše děti.* 4. vydání. Praha: Besip, 1997

¹⁹ NEŠPOR, K. *FIT IN 2001 PLUS: příručka pro spolupracovníky program u FIT IN na základních a středních školách.* 2. Praha: Sportpropag, 1996

4 Právní vymezení

Hlavní právní předpisy, které upravují legální a nelegální nakládání s návykovými látkami jsou zákon č. 65/2017 Sb., o ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek, který plně nahrazuje zákon č. 379/2005 Sb., o opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami a o změně souvisejících zákonů. - zákon č. 167/1998 Sb., o návykových látkách, zákon č. 272/2013 Sb., o prekursorech drog, zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník či zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních.²⁰

Konkrétní seznamy povolených i nepovolených návykových látek a tzv. „výchozích a pomocných látek“ jsou nově vymezeny navazujícím nařízením vlády o seznamech návykových látek č. 463/2013 Sb., a nařízením vlády o seznamu výchozích a pomocných látek a jejich ročních množstevních limitech č. 458/2013 Sb.

V návaznosti na zákon č. 361/2000 Sb., o silničním provozu a provozu na pozemních komunikacích vláda od dubna 2014 stanovila svým nařízením limity vybraných nealkoholových drog v krvi řidiče, od kterých se řidič považuje za ovlivněného drogou.

Dalšími zákony vztahujícími se k dané problematice jsou zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, kde jsou mimo jiné obsaženy trestné činy spojené s držením, výrobou, nakládáním s omamnými a psychotropními látkami, nedovoleným pěstováním a šířením toxikomanie a také zákon č. 186/2016 Sb., o hazardních hrách, který je v práci zmiňován z důvodu tzv. gamblinku, tedy závislosti na hazardu, automatech, kartách.

Legislativně je upravena i preventivní činnost na úseku drog. Každé škole dominuje *Školní řád*, který je vydán na základě školského zákona č. 561/2004 Sb. Na základě tohoto zákona je také řešena prevence ve školách, která by měla být nedílnou součástí každého školského zařízení a měla by se stát součástí vybraných vyučovaných předmětů.

Každé školské zařízení si preventivní výchovu koordinuje samo. Většinou využívá programů v rámci nabídky různých organizací, v některých případech se snaží

²⁰ Aktualizovaná legislativa pro metodiky prevence [online]. [cit. 2018-09-22]. Dostupné z:

https://www.pppbreclav.cz/dokumenty/doc_details/16-aktualizovana-legislativa-pro-metodiky-prevence

získat finance na základě projektů MŠMT nebo na základě zapojení do dotačních programů, které jsou pravidelně vypisovány krajským úřadem. Pokud se chce škola vydat touto cestou, musí si podat žádost spolu s vypracovaným projektem a splnit podmínky dotačního programu. Vzhledem k počtu podaných žádostí však není jednoduché takový projekt získat. V některých případech v této problematice může pomoci zřizovatel školy, který například poskytne finance na preventivní program.

Povinnou součástí prevence ve školách je tvorba a realizace „*Minimálního preventivního programu*.“ Jedná se o konkrétní dokument školy, zaměřený zejména na výchovu a vzdělávání žáků ke zdravému životnímu stylu, který je zaměřen také na jejich osobnostní a emočně sociální rozvoj a komunikační dovednosti žáků a studentů. Preventivní program je založen na podpoře vlastní aktivity žáků, pestrosti forem preventivní práce s žáky, zapojení celého pedagogického sboru školy a spolupráci se zákonnými zástupci nezletilých žáků školy. Preventivní program vychází z preventivní strategie školy, je zpracováván na jeden školní rok školním metodikem prevence, podléhá kontrole České školní inspekce. Jeho výsledky jsou vyhodnocovány průběžně a na závěr školního roku je hodnocena kvalita a efektivita zvolených strategií primární prevence. Dané hodnocení je součástí výroční zprávy o činnosti školy.

Dalšími důležitými dokumenty v oblasti prevence před užíváním drog jsou zejména:

- a) ***Strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže***, které bývají stanoveny na různě dlouhá období od 1 roku výše např. Strategie prevence kriminality na léta 2016 – 2020
- b) ***Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve škole a školských zařízeních MŠMT ČR č. j.: 21 291/2010-28***, která zahrnuje přílohy:
 - od 1. 11. 2010 (přílohy upravované 1. 1.2012) 13 příloh
 - 2015 – doplněné o další rizikové chování – 7 příloh

- 1) návykové látky – drogy
- 2) rizikové chování v dopravě
- 3) poruchy příjmu potravy
- 4) alkohol a děti školního věku
- 5) syndrom týraného dítěte – CAN

- 6) školní šikanování
- 7) kyberšikana
- 8) homofobie
- 9) extremismus, rasismus, xenofobie, antisemitismus
- 10) vandalismus
- 11) záškoláctví
- 12) krádeže
- 13) tabák
- 14) krizové situace spojené s ohrožením násilím ve školním prostředí, které přichází z vnějšího i vnitřního prostředí
- 15) netolismus
- 16) sebepoškozování
- 17) nová náboženská hnutí
- 18) rizikové sexuální chování
- 19) příslušnost k subkulturám
- 20) domácí násilí
- 21) hazardní hraní
- 22) dodržování pravidel prevence vzniku problémových situací týkající se žáků s PAS ve školách a školských zařízeních za účelem zajištění bezpečnosti a ochrany jejich zdraví a nastavení systémové metodické podpory a práce s rodinou a školou či školským zařízením

c) **Metodické pokyny**, kterými jsou zejména:

- metodický pokyn ministra školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol a školských zařízení, č. j.: 21149/2016
- metodický pokyn MŠMT ČR k výchově proti projevům rasismu, xenofobie a intolerance č. j.: 14 423/99-22
- metodický pokyn k jednotnému postupu při uvolňování a omlouvání žáků z vyučování, prevenci a postihu záškoláctví č. j.: 10 194/2002-14
- metodický pokyn k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví dětí a žáků a studentů ve školách a školských zařízeních zřizovaných MŠMT č. j: 37 014/2005-25

- spolupráce předškolních zařízení, škol a školských zařízení s Policií ČR při prevenci a při vyšetřování kriminality dětí a mládeže a kriminality na dětech a mládeži páchané č. j.: 25 884/2003-24

5 Preventivní péče proti užívání drog

Preventivní péče na úseku ochrany před užíváním drog občany České republiky (dále jen ČR) jsou rozloženy mezi zákonem uvedené složky státu, mezi různé dobrovolné a neziskové organizace a také mezi jednotlivce.

Odborníci tvořící preventivní opatření a zkoumající jejich výsledky, hovoří o systému prevence, který má tyto složky:

- a) **PRIMÁRNÍ**
- b) **SEKUNDÁRNÍ**
- c) **TERCIÁLNÍ**

Organizační systém „*primární prevence*“ v ČR patří pod Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, které je na horizontální úrovni spjato s věcně příslušnými resorty, jako jsou, Ministerstvo zdravotnictví, Ministerstvo vnitra, Ministerstvo práce a sociálních věcí a Ministerstvo obrany a nadresortními orgány (Rada vlády pro koordinaci protidrogové politiky při Úřadu vlády a Republikový výbor prevence kriminality při Ministerstvu vnitra.

Na vertikální úrovni MŠMT metodicky vede a koordinuje síť koordinátorů, tvořenou krajskými školskými koordinátory prevence (pracovníci odborů školství, mládeže a tělovýchovy krajských úřadů), metodiky prevence (pracovníci pedagogicko-psychologických poraden) a školními metodiky prevence (vybraní pedagogové ve školách a školských zařízeních).

Organizační systém „*sekundární prevence*“ v ČR v sobě zahrnuje především poskytovatele poradenských, vzdělávacích, metodických a koordinačních služeb, což jsou zejména poradenská zařízení kraje a nestátní neziskové organizace. Tato prevence dále probíhá na specializovaných odděleních (JIP, ARO) nemocnic, klinikách (psychiatrie) a ústavech, podílejí se na ní státní i nestátní zařízení.

Organizační systém „*terciální prevence*“ v sobě zahrnuje instituce, mezi které patří probační a mediační služba, výchovné ústavy, oddělení sociálně-právní ochrany, státní zastupitelství, policie, občanská sdružení realizující probační programy apod.²¹

²¹ SKÁCELOVÁ, L. *Primární prevence užívání návykových látek (úvod do problematiky)* [online]., 14 [cit. 2018-09-24]. Dostupné z: file:///C:/Users/fejtozam/Desktop/LP_PhDr_L_Skacelova.pdf

Školní prostředí a protidrogová prevence

Školní prostředí je většinou první institucí, kde dítě získává povědomí o drogách a zneužívaných návykových látkách v rámci vyučovacího procesu. Proto má především škola, pedagogové a edukační prostředí celkově velký vliv na rozvoj životního stylu dětí a protidrogová prevence je jednou ze složek preventivních programů škol a školských zařízení.

Důležitým prostředkem strategie protidrogové prevence ve školách je také vzdělávání pedagogů. Pedagog musí určité znalosti o drogách, měl by umět rodičům poradit, na jakou organizaci se mohou obrátit, pokud jejich dítě vykazuje známky nějakého rizikového chování. Rovněž je důležitá spolupráce všech odborníků na protidrogovou problematiku ve škole, tedy výchovného poradce, metodika prevence a školního psychologa.

Učitel by také měl znát a registrovat varovné signály, které mohou znamenat užívání drog u žáků. Měl by si být plně vědom toho, že se tato problematika posouvá stále k nižší věkové kategorii žáků. S tím souvisí i smysluplné využívání volného času dětí, které může zajišťovat škola v podobě různých kroužků či klubů.²²

Pestrost volnočasových aktivit může velmi ovlivnit zneužívání návykových látek. Dítě potřebuje být aktivní a probíhající aktivity musí dávat jeho životu smysl, musí ho bavit, přinášet potěšení, dítěti musí být dána možnost zažít úspěch. Pokud se dítě nudí nebo si samo se sebou neví rady, hledá náhradní řešení, což v nejhorším případě mohou být i návykové látky či nevhodné prostředí a riziková kamarádi. Proto je pestré a vhodné využití volného času jedince vhodným preventivním opatřením proti různým závislostem.

Společnost a protidrogová prevence

Optimální by samozřejmě bylo, aby se závislost na návykových látkách vůbec nezačala rozvíjet. Ideální případ je vůbec nezkoušet užít návykovou látku. Proto je důležité, aby okolí jedince, zejména jeho nejbližší sociální okolí, již od dětského věku na jedince působilo kladně z různých stran. Nejvíce času dítě tráví v rodině, kde je důležitý zájem rodičů, společně trávený volný čas, zaujetí jasného postoje ke konzumaci

²² MACHOVÁ, J. a D. KUBÁTOVÁ. *Výchova ke zdraví*. Praha: Grada, 2009. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-2715-8.

drog, vhodný příklad, kterým jsou sami rodiče, kteří neužívají návykové látky a pokud mají sami problémy, aby je řešili aktivně, mezi sebou a pokud to nezvládají, pak i s odborníky.

Část dne děti tráví ve škole. Tam je vhodná především prevence ve formě nabídky trávení volného času, práce s kolektivem, předcházení šikaně, posilování sebevědomí, podávání informací o nebezpečí návykových látek. Dále prevence probíhá ve společnosti na úrovni masmédií. Právě média by měla aktivně pracovat s odborníky navázané spolupráci a preventivně působit zejména na mládež. V médiích, se ale dítě setkává s různými lákadly na prožitky. Říkáme tomu reklama, která nás na něco upozorňuje, něco nám radí, na něco nás láká. Bohužel neexistuje pouze reklama na zdravé a vhodné výrobky, setkat se můžeme s reklamou na cigarety i alkoholické nápoje. Denně je vidí děti a mladiství a je potom těžké jim vštípit, že to vidíme jinak, než bylo v novinách, televizi, internetu.

V některých zemích je reklama na návykové látky přímo zakázána, například ve švýcarském rozhlase a v televizi je zakázána reklama na alkohol, ve Francii pak reklama na tabákové výrobky. Skandinávské země zakazují dokonce obojí.²³

V dnešním světě je téměř nemožné neseťkat se s různými informačními zdroji. Jedná se o prostředky společenské komunikace, je to systém, který je nositelem, zprostředkovatelem nebo šířitelem informací. Řadíme sem knihovnu, archiv, počítačovou databázi, CD-ROM, databázové centrum, informační středisko, televizi, rozhlas. I zde samozřejmě narážíme na problematiku užívání a zneužívání návykových látek. Jak již bylo v minulém odstavci zmíněno, pokud se dítě každý den dívá byť jen chvíli na televizi, ve většině případů se v různých pořadech kouří cigarety. Dítěti to potom připadá zcela normální, bere to tak, že to prostě do našeho života patří a že to zřejmě dělají všichni.

Vedle těchto problémů je však třeba vyzdvihnout různé internetové stránky, na nichž se objevují dokumenty, komentáře, rady, nabídky a informace týkající se prevence užívání drog. Jedná se například o webové adresy:

1. www.drogy-info.cz
2. www.odrogach.cz
3. www.drogy.cz

²³ NEŠPOR, K. *FIT IN 2001 PLUS: příručka pro spolupracovníky program u FIT IN na základních a středních školách*. 2. Praha: Sportpropag, 1996

4. www.drogovaporadna.cz
5. www.prevcentrum.cz
6. www.p-centrum.cz
7. www.stopzavislosti.cz
8. www.navykovelatky.cz
9. www.vychovakezdravi.cz

Některé adresy fungují jako výukové programy, lze si zde zahrát interaktivní hry, které nabádají jedince ke zdravému životnímu stylu a informují o rizicích, které návykové látky přinášejí.

Své místo v oblasti pomoci a poradenství mají na internetu různé poradny. Například drogová poradna kromě objektivních informací o účincích a rizicích drog nabízí možnost zadání přímého dotazu na konkrétní problém, který člověka (žáka, rodiče, učitele) v problematice závislostí zajímá nebo se vyskytl v jeho okolí. Na tyto dotazy potom odpovídají odborníci z oblasti prevence a léčby závislostí.

Na internetu se vyskytují i seznamy krizových center, telefonické krizové linky, Linky důvěry a bezpečí. Většina těchto linek funguje nonstop, tedy celých 24 hodin.

V této souvislosti je nutno upozornit, že ne všechny informace z internetu jsou kvalitní, obsažné, přínosné a pravdivé.

Pro další zájemce, především z oblasti školství poslouží klíčové dokumenty pro cíle, náplň a organizaci systému prevence návykových látek v resortu školství. Jsou umístěny na webu Ministerstva školství mládeže a tělovýchovy ČR www.msmt.cz pod odkazem „Prevence.“²⁴

Rodina a protidrogová prevence

Rodina tvoří primární sociální prostředí, které dítě jako vůbec poznává první osoby, zde se tvoří jeho první sociální kontakty, a toto prostředí by mu mělo poskytovat ochranu a vhodné zázemí pro jeho osobní rozvoj. Mělo by být také prvotním prostředím, které by dítě na problematiku drog mělo upozornit a jednoduše vysvětlit, v čem spočívá konzumace drog. Pro rodiče pak platí, že je důležité vědět, jak tráví jejich potomek volný čas a s kým se stýká.

²⁴ SKÁCELOVÁ, L. *Primární prevence užívání návykových látek (úvod do problematiky)* [online]., 14 [cit. 2018-09-24]. Dostupné z: file:///C:/Users/fejtozam/Desktop/LP_PhDr_L_Skacelova.pdf

„Naučit dítě říci drogám ne, vyžaduje od rodičů, aby vzali na vědomí, že drogy jsou součástí života, do kterého děti vstupují, nedělali z nich „tabu“ a naučili se o nich s dětmi hovořit a vytvářet zábrany nežádoucího chování již od útlého dětství.“²⁵

Děti se učí příkladem, a tak se bohužel často setkáváme s tím, že pokud jsou rodiče dítěte kuřáci, dítěti kouření tolerují, neboť si neuvědomují, nebo v pozdějším dětském věku spíše nechtějí uvědomit, jeho rizika. Je pak lékařskou praxí ověřeno, že takové děti se stanou kuřáky podstatně častěji než děti, jejichž rodiče nekouřili. To samozřejmě platí i o užívání drog. Tam, kde rodiče drogy užívají, je velká pravděpodobnost, že k nim budou zřejmě inklinovat i jejich děti. Rodiče dávají dítěti do života nejvíce, když z něj vychovávají sebevědomého a odpovědného člověka za vlastní zdraví. Vychovávat k odpovědnosti je jeden z nejpodstatnějších preventivních faktorů.

Další důležitou sociální skupinou pro dítě jsou jeho vrstevníci. Dítě se díky nim učí další sociální dovednosti a rozvíjí již získané schopnosti. Pokud dítě, které nemá uspokojovány a naplňovány citové a vývojové potřeby, tyto hledá mimo domov, bývají jeho prvním uchopeným prostředím právě jeho vrstevníci. Pokud je takové prostředí asociální, závadové, dochází v něm ke konzumaci alkoholu, tabákových výrobků či drog, potom je často jen krůček k problémovému chování konkrétního dítěte. A proto je nutné si všimnout, a kým se dítě stýká, jaké má kamarády. To platí pro rodiče, ale také pro učitele, sociální pracovníky či vedoucí kroužků.

Velice důležité také je, aby si rodiče všimli, jak děti nakládají a hospodaří s penězi. Co kupují a kolik za to utrací. Drogy stojí peníze a tak náhlé neodůvodněné utrácení může být rodičům signálem, že se něco negativního děje a na nakládání s penězi a místa, kde dítě utrací, by se měli více zaměřit.

V období raného dospívání děti často začínají zkoušet užívat různé typy drog. Většinou je to v partě kamarádů, kterým se chtějí vyrovnat, chtějí zažít něco mimořádného, jsou zvědavé na účinky různých látek. Nejčastějšími drogami jsou tabákové cigarety, alkohol, marihuana. Tyto děti mají někdy problémy ve škole, v rodině nebo se nudí. Postupem doby většina dětí od tohoto zkoušení upouští a najde si koníčky a jiné kamarády, nebo drogy užívají jen příležitostně. Ale vše, co děláme v oblasti užívání návykových látek opakovaně a často, nám škodí. Proto část z těchto dětí nastupuje na cestu závislosti.

²⁵ MACHOVÁ, J. a D. KUBÁTOVÁ. *Výchova ke zdraví*. Praha: Grada, 2009. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-2715-8, s. 83

Harm Reduction (v překladu snižování škod) a protidrogová prevence

Jedná se o mezinárodní trend, který vznikl jako odpověď na vysoký nárůst HIV/AIDS v osmdesátých letech minulého století.²⁶

Takto se označují přístupy snižování či minimalizace poškození drogami u osob, které v současnosti drogy užívají a nejsou motivováni k tomu, aby užívání zanechaly. Takto lze minimalizovat, omezit či zmírnit riziko ohrožení života a zdraví infekcemi, které se šíří sdílením injekčního náčiní při nitrožilní aplikaci drog a nechráněným pohlavním stykem, jako je nákaza virem HIV/AIDS, hepatitidy B a C. Tak lze snížit i riziko dalších tělesných komplikací, dlouhodobého působení vysokých dávek, předávkování, sociálního debaklu a ztráty lidské důstojnosti.

Mezi nejznámější postupy „*HARM REDUCTION*“, patří bezplatná výměna použitého injekčního náčiní za sterilní, poskytování informací drogově závislým o možnostech léčby či jiné odborné pomoci, kontaktní (situační) poradenství a edukace o možných rizicích, které pro ně vyplývají z užívání drog. Důležité je předávání informací o bezpečném sexu včetně bezplatné distribuce kondomů.

V širším pohledu sem lze zahrnout i substituční léčbu, někdy nazývanou jako náhražková terapie, která je zaměřena na léčbu závislosti na OPL a jejím cílem je eliminování užívání určité, především ilegální, drogy anebo eliminace škodlivé formy podávání drogy, která je provázena výraznými zdravotními riziky, např. při injekčním užívání. Doba jejího trvání může být velmi různá. Je to od několika týdnů, měsíců či let, kdy je léčba zaměřena na časově ohraničený přechod mezi užíváním drog a abstinencí u uživatelů drog. V průběhu substituční léčby dochází ke stabilizaci zdravotního stavu a sociální situace klienta. Klient postupně snižuje dávky substituční látky až k úplnému vysazení. Doba substituční léčby závisí na individuální situaci klienta a stanoví se na základě podmínek zařízení, ve kterém substituční léčba probíhá. Někdy, zvláště v případě uživatelů drog s velmi dlouhou dobou užívání drog, kdy se nepředpokládá taková změna životního stylu a motivace k abstinenci, může být substituce časově neomezená.

Substituční léčba by měla být provázena psychoterapií, sociálním poradenstvím, které napomáhá klientovi se postupně zapojit do běžného života, řešit své osobní problémy, sociální situaci. Cílem poradenství je zlepšení životní situace klienta. Obecně

²⁶ KALINA, K. Drogy a drogové závislosti: mezioborový přístup. 1. vyd. Praha: Úřad vlády České republiky, 2003, 343 s. ISBN 80-86734-05-6.

je poradenství činnost, při které na jedné straně vystupuje proškolený odborník a na straně druhé je jedinec, který od něj požaduje poradit a jeho služby využívá dobrovolně

Poradenství patří neodmyslitelně ke službám poskytovaným uživatelům návykových látek. Této službě však nemusí využívat jen tito lidé, ale především také jejich rodinní příslušníci, přátelé, známí, neboť i jich se problém užívání návykových látek dotýká.

Poradenství může probíhat jak v terénu, tedy většinou na ulici, v klubech, ale i v kontaktních centrech, protidrogových poradnách, v ambulantní péči. Poradenství poskytují také telefonické krizové linky a dále různá občanská sdružení, například Sananin a nadace, například Drop In.²⁷

Substituční léčba dále také pomáhá snížit náklady na léčbu zdravotních potíží, ke kterým by další užívání drog u klienta vedlo, k eliminaci kriminálních činů spojených se získáváním peněz na drogy, k eliminaci přenosu infekčních onemocnění prostřednictvím rizikového způsobu aplikace drog. Stabilizovaný klient má možnost si najít zaměstnání a v rámci svých možností a podmínek léčby normálně fungovat ve společnosti.

Substituční léčbu realizují odborníci buď přímo v terénu (terénní programy, streetwork) nebo v nízkoprahových kontaktních centrech. Edukace zaměřená na snížení zdravotních rizik z užívání drog je rovněž pevnou součástí léčebných programů.²⁸

„HARM REDUCTION“ uplatňuje nízkoprahový přístup. V praxi to znamená, že na klienty nejsou kladeny předběžné a pro ně mnohdy nereálné požadavky, nejsou zjišťovány klientovy iniciále. Tento přístup také počítá a pracuje i s prostředím, ve kterém se uživatel návykových látek pohybuje. Pracovník se pak pohybuje tam, kde se klient vyskytuje, v tom stavu, v jakém je a za podmínek, na nichž se dohodnou podle jeho potřeb. Toto vše způsobí, že drogově závislý se cítí bezpečně a pomoc přijímá.

Závěrem k teoretické části je třeba uvést, že se zvyšující se dostupností drog všude na světě stoupá i užívání návykových látek mezi dětmi a mládeží. Průzkumy ve školní populaci ukazují, že mezi českými dětmi je rozšířené především kouření a

²⁷ KALINA, K. Drogy a drogové závislosti: mezioborový přístup. 1. vyd. Praha: Úřad vlády České republiky, 2003, 343 s. ISBN 80-86734-05-6

²⁸ MARÁDOVÁ, E. *Prevence závislosti*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006, ISBN 80-86991-70-9.

konzumace alkoholu. Z nelegálních drog se pak jedná převážně o zkušenost s konopnými látkami. V posledních letech se u dětí a mládeže objevují i další problematické jevy, jako je např. nadměrné sledování televize, závislost na internetu či počítačových hrách.

Ve snaze předejít či zabránit výskytu tohoto rizikového chování musíme proto věnovat mimořádnou pozornost účinné primární prevenci, a to nejen v rodinách, ale i na základních a středních školách. Škola je vedle rodiny důležitou součástí života mladých lidí a hraje významnou roli v oblasti formování jejich osobnosti. Ovlivňuje zdravé chování žáků, studentů a pravděpodobně i jejich rozhodování, zda návykové látky užívat nebo neužívat.

Velký význam má v protidrogové prevenci také široká osvěta a lidská společnost, která má možnost stanovit zákony a vymáhat jejich dodržování (např. neprodávat alkohol a cigarety dětem mladším 18 let), ovlivnit sdělovací prostředky, aby nepropagovaly pití alkoholu a kouření, aby naopak prezentovaly abstinenci jako normální životní styl. Tam, kde protidrogová prevence nezafungovala, tedy u lidí, kteří již nějaký problém s užíváním drog mají, je důležité zasáhnout co nejdříve, než dojde k nevratným poškozením zdraví, sociálním problémům. Problémoví uživatelé nebo jejich rodinní příslušníci mohou přijít do protidrogových center, která jsou anonymní a kde dostanou potřebné informace a je jim nabídnuta pomoc. Další možností je zajít do psychiatrické ambulance nebo specializované ambulance pro léčbu návykových nemocí, kde je provedeno odborné vyšetření, posouzení stavu a navržena potřebná forma léčby.

6 Praktická protidrogová prevence

Tato část práce zmapuje programy, aktivity a možnosti města Sedlčany z hlediska protidrogové prevence. Bude zde rozebrán preventivní program, který toto město jako preventivní opatření proti drogám, aplikuje do praxe.

Město Sedlčany a preventivní opatření

Město Sedlčany v oblasti preventivních opatření na úseku drog tyto protidrogové aktivity přenáší převážně do místních škol. Odpovědné orgány města se samy o sobě v této oblasti příliš neangažují.

Město Sedlčany se nachází ve středním Povltaví, asi 60 km jižně od Prahy, v okrese Příbram, kraji středočeském a podle posledního oficiálního údaje z roku 2018 v něm žije 7150 obyvatel. Současný průměrný věk obyvatel města Sedlčany je zhruba 36 let. Obyvatel v produktivním věku je zhruba 4800, mladistvých do 15 let 920, seniorů zbytek, tedy necelých 1500. Vzhledem ke věkovému rozložení obyvatel se jeví protidrogová prevence na Sedlčansku důležitá, zejména pokud vezmeme v úvahu některé dosavadní výzkumy, které vyplývají z Národní strategie protidrogové politiky za období let 2010 až 2018 vyplývá, že:

- v České republice sice došlo k zastavení nárůstu experimentálního užívání drog mezi mladými lidmi, nicméně v užívání konopných drog vykazuje v současné době naše republika nejvyšší míry užívání v Evropě, ani v dospělé populaci České republiky nedošlo k zastavení nárůstu užívání drog, spotřeba nelegálních drog vzrostla
- nezlepšila se ani situace v užívání alkoholu mezi mladými lidmi, což je opět varující údaj, proto je v dalším období potřeba věnovat zvláštní pozornost cíleným a systematickým preventivním opatřením vedoucím ke snížení poptávky po legálních i nelegálních drogách zejména u nejohroženějších cílových skupin mladistvých a mladých dospělých
- Česká republika patří dlouhodobě k zemím s nejvyšší spotřebou alkoholu na hlavu v dospělé populaci, neboť pravidelné a časté pití alkoholu, tj. pití denně, případně obden, udává až 15 % dospělé populace a rozhodně alarmující je také míra a frekvence užívání alkoholu u dětí a dospívajících

- dále je nutné pohovořit také o kouření. Podíl kuřáků, včetně příležitostných, je v dospělé populaci naštěstí stabilní a pohybuje se podle informací Státního zdravotního ústavu v rozmezí 28–32 %. Bohužel stále užívá tabákové výrobky nezanedbatelná část dětí a mládeže, udává se, že až 18 % patnáctiletých dětí je pravidelnými kuřáky. Alarmující je, že přibývá kuřaček dívek. Převládá užívání cigaret nad dalšími typy tabákových výrobků (dýmka, doutníky atd.)²⁹

V Sedlčanech je široká nabídka vzdělávání. Vedle tří základních škol je zde ještě střední odborné učiliště a gymnázium s obchodní akademií, což jsou místa, kam současná drogová scéna směřuje svoje aktivity.

Město Sedlčany proto přesunulo protidrogovou prevenci právě do škol. Ve školách je pravidelná protidrogová prevence zajištěna pomocí povinné funkce školního metodika prevence. Ten má na starost tvorbu a realizaci preventivních programů v konkrétní škole, kde se tím mají eliminovat nežádoucí riziková chování, jako jsou šikana, záškoláctví, drogy, vandalismus a další.

Kromě tvorby preventivních programů tento metodik dbá na pravidelnost v protidrogové prevence v daném školském zařízení. Organizuje přednášky nebo je sám realizuje, děti by již od začátku školní docházky měly vědět, co to jsou drogy, závislost a jaké mají následky na člověka.

Ve všech sedlčanských školách probíhají preventivní programy, za pomoci různých organizací a odborníků, objasňující problematiku konzumace drog, problematiku drogové závislosti i abstinence. Pro konkretizaci těchto programů byly analyzovány webové stránky škol. Bylo zjištěno, že se školní protidrogové aktivity nejvíce zaměřují na prevenci primární, tedy takovou, která působí plošně na celou populaci, a proto se jedná o aktivity realizované s cílem předejít problémům s užíváním drog nebo oddálit první kontakt s drogou. Nejčastěji se jedná o prevenci kouření cigaret a marihuany a pití alkoholu.

²⁹ *Národní strategie protidrogové politiky na období 2010 až 2018.* [online]. [cit. 2019-01-23]. Dostupné z: https://www.vlada.cz/assets/ppov/protidrogova-politika/NSPP_revize_II.pdf

Dále bylo zjištěno, že některé školy, přesněji odpovědní pracovníci, vyhledávají informace o závislostech, o možné prevenci a o nabídce různých protidrogových programů na internetu. Lze mít za to, že to není zcela správná cesta, neboť na internetu může kdokoli cokoli publikovat, bez kontroly pravdivosti. Často se zde setkáváme s informacemi, které se snaží dosáhnout účelového chování čtenáře. Zde je třeba nabádat k opatrnosti s případným šířením těchto informací.

Proto je třeba, aby školní metodici tyto informace ověřovali a do a primární prevence propustili jen informace ověřené. Je třeba zdůraznit, že primární prevence je součástí tzv. „Školního vzdělávacího plánu“ (dále jen ŠVP). Je tu tedy předpoklad, že takto postupuje většina škol základních i středních v Sedlčanech už proto, že prevence jde vhodně zakomponovat do mnoha vyučovacích předmětů.

Některé školy využívají k protidrogové prevenci besedy s policisty Policie české republiky či strážníky Městské policie Sedlčany. Určitou výhodou policistů je, že když do třídy vkročí policista v uniformě a hovoří o problematice zneužívání drog a nabádá žáky

ke správnému chování, tyto informace pro žáky znamenají více, než informace od učitele. Platí totiž stále, že člověk v uniformě má u dětí, a snad i u dospělých, určitý respekt. Příslušníci policie se na svých besedách snaží děti seznámit s praktickými zkušenostmi s narkomany, přibližují jim v reálu anonymní osudy osob závislých na drogách ze svého regionu a to je jistě pro děti velice zajímavé a poutavé.

Je třeba kvitovat, že Městská policie Sedlčany vždy vyhoví potřebám a požadavkům jednotlivých škol a tato zařízení pravidelně navštěvuje. Jak je vidět, strážníci městská policie hrají v Sedlčanech důležitou roli při tvorbě a realizaci protidrogové prevence.

Je mírně překvapující, že oblast protidrogové prevence není blíže specifikována a nějakým způsobem neprobíhá na zdejším městském úřadě. Na Městský úřad Sedlčany, konkrétně na Odbor sociálních věcí, byl vznesen dotaz, který měl přinést informace o tom, jaké preventivní programy na úseku drog toto město aplikuje do praxe. Bylo zjištěno:

„Na Odboru sociálních věcí je protidrogová problematika řešena pouze okrajově, je určena kontaktní osoba pro krajského koordinátora (z legislativní povinnosti: zák. č. 379/2005 Sb.), organizačně je toto zařazeno na Úsek samosprávních a ostatních činností. Více ke zjišťovanému problému by jistě věděla Městská policie

Sedlčany. Město Sedlčany v oblasti prevence drog také spoléhá na neformálně nastavenou spolupráci s o.p.s. Magdaléna, Centrum adiktologických služeb Příbram, odkud je vykonávána terénní činnost.“

Lze potvrdit, že organizace „MAGDALÉNA“ v Sedlčanech působí a stará se nejenom o prevenci primární, jako je oslovování veřejností, ale také rozdává letáky či předává informace o nebezpečnosti drog a rizicích vzniku různých závislostí. Tato organizace zajišťuje i prevenci sekundární, která zahrnuje již práci s uživateli návykových látek a osobami užíváním drog ohroženými. Snaží se o to, aby nedocházelo k dalšímu rozvoji a vzniku rizikového chování.

Konečně se „MAGDALÉNA“ stará ještě o prevenci terciální, která je zaměřena na snižování rizik spojených s užíváním návykových látek. Sem spadá i „výměnný injekční program.“ Tato organizace také pořádá přednášky, besedy, pomáhá vést projektové dny ve školách, umožňuje návštěvu svého zařízení. Pro naši oblast je velkým přínosem na poli preventivní protidrogové činnosti, že se o prevenci v Sedlčanech stará právě toto zařízení, které má bohaté zkušenosti s oblastí protidrogové prevence a následným řešením, pokud se problém se závislostmi vyskytne.

Jako prevence závislostí či různých projevů nežádoucího rizikového chování u dětí i dospívajících je smysluplné využívání volného času. Město Sedlčany umožňuje vhodné vyplnění volného času tím, že provozuje Kulturní dům Josefa Suka, Městskou knihovnu Sedlčany, Městské muzeum Sedlčany a je zřizovatelem pro dvě místní základní školy, které provozují kroužky, školní kluby, družiny. V protidrogové prevenci se však Město Sedlčany spíše spoléhá na další zařízení a organizace a to konkrétně na již zmiňovanou Městskou policii Sedlčany a organizaci Magdaléna.

Své nezastupitelné místo v oblasti protidrogové prevence má ale také rodina, ve které dítě žije, pracuje, učí se, vyrůstá a tráví zde aktivní i volný čas. Proto by se hlavně rodiny měly vždy snažit dítěti nabídnout takové aktivity a programy, které ho správně zaměstnají a pomohou mu volný čas vyplnit tím správným směrem.

Z hlediska využívání volného času lze v Sedlčanech vyzdvihnout již zmiňovanou městskou knihovnu. Knihovna nabízí široké veřejnosti služby knihovnické, informační a služby komunitního charakteru. K dispozici je veřejný internet a elektronické databáze, díky kterým si čtenář může požadovanou knihu zarezervovat. Konají se zde besedy pro žáky mateřských a základních škol, přednášky pro dospělé, univerzita třetího věku, projektové aktivity, výstavy, dílny, promítání filmů a jiné.

Knihovna byla v roce 2016 vyhlášena Knihovnou roku, což je vzhledem k výčtu aktivit, které se v knihovně pořádají zcela opodstatněné.

Dalším místem, kde tráví svůj volný čas občané ze Sedlčan a okolí je místní kulturní dům. Kulturní dům Josefa Suka od svého otevření v roce 1954 významně formuje svoji pestrou nabídkou kulturního života několika generací města Sedlčan a blízkého regionu. Konají se zde kurzy tance, plesy, akce firem a podnikatelů, školní výchovné a vzdělávací pořady, slavnostní vyřazení absolventů všech typů škol a zasedání městského zastupitelstva.

V letních měsících probíhá festival „Sedlčanské filmové léto“ a každoročně je pořádán festival vážné hudby „Sukovy Sedlčany“, který zakončují koncerty vážné hudby na Červeném Hrádku spolu s pietní vzpomínkou k uctění památky mistra Josefa Suka. Tato kulturní akce probíhá v Křečovickém kostele.

Sportovní vyžití poskytují v Sedlčanech stadiony. Jedná se o Městský stadion Tatraň, který se nachází u autobusového nádraží. Nabízí travnaté fotbalové hřiště, dvě antuková volejbalová hřiště a kurt na plážový volejbal. Na provozní budově je tribuna s 276 místy pro sedící diváky a na protější straně malá tribuna s lavicemi. Součástí je restaurace a sauna. V areálu se nachází turistická ubytovna.

Víceúčelový Městský stadion Taverny se nachází pod sedlčanskou přehradou. Nabízí travnaté fotbalové hřiště, škvárovou běžeckou dráhu a atletické sektory. Součástí je antukový tenisový kurt a skatepark. V provozní budově se nachází turistická ubytovna, bufet, salónek, šatny, WC a sprchy.

Zimní stadion se nachází vedle tenisového areálu Sokola, směrem na motokrosově závodistiště kotlina. Nabízí ledovou plochu, šatny, tribunu pro 330 diváků a i místa pro handicapované diváky. Součástí je restaurace s 45 místy a salónek pro 25 osob s výhledem na ledovou plochu. Chlazená ledová plocha byla vybudována v roce 2004 a zastřešena ocelovou konstrukcí s dvojítm pláštěm v roce 2007. Je hojně navštěvován nejen místními občany, ale i zájemci z okolních vesnic.

V Sedlčanech působí A-Tým, družstvo dospělých mužů, dále družstvo mladších žáků a družstvo juniorů. Všechny týmy jsou vedeny pod Tělovýchovnou jednotou Tatraň Sedlčany. Pod stejnou jednotou jsou vedeny i další sportovní oddíly, jedná se například o mužské florbalové družstvo, s rokem založení 2008 a dále především týmy fotbalové. V Sedlčanech působí tři týmy dospělých mužů, dále družstvo mladšího dorostu, staršího dorostu, mladších i starších žáků a čtyři družstva „přípravky“.

Zapomenout nesmíme také na objekt Sokolovny, který se nachází v ulici Tyršova, nedaleko ubytovny Tatran. Nabízí tělocvičnu s klasickým tělocvičným nářadím. Je vhodná například pro badminton, stolní tenis, líný tenis, aerobik, tanec, gymnastiku apod. Je v ní možné provozovat i míčové sporty, dále stolní tenis, fotbal a rekreační sporty. Hojně slouží také žákům ze Základní školy Konečná.

Ve městě můžeme rovněž najít, veřejnosti dobře známou, Sedlčanskou kotlinu. Jedná se o motoristický areál, který byl postupně budován již od roku 1953 na levém břehu potoka Mastníka, severně od města. Pořádají se zde závody v motocrossu, autocrossu, rallycrossu až po speedcross, offroad a hobby závody.

Hojně využívána je také poslední, mnou zmiňované místo, sedlčanská Hvězdárna Josefa Sadila. Postavena byla v roce 1962 na Cihelném vrchu a leží nadmořské výšce 470 m. Tato hvězdárna vyla vybudována svépomocí občanů – zájemců o astronomii. V témže roce byla osazena dalekohledem, kterým je doposud možnost pozorovat oblohu a jevy na ní probíhající. Hvězdárna je přístupná veřejnosti, účastnit se jí mohou jednotlivci i celé skupiny, rovněž pak školní kolektivy.

Je třeba zmínit ještě fungování různě zaměřených spolků. Jedná se například o spolky zaměřené na chovatelskou a pěstitelskou činnost Český svaz včelařů, Český rybářský svaz, Český svaz chovatelů, Český zahrádkářský svaz, Kynologický klub či Myslivecký spolek.

V Sedlčanech je také velké množství sportovních spolků – Aerobic, Turistický klub, Autoklub, Rallycross, Kluby karate či Kung.fu, Rugby club, Sportovně střelecký klub, Taneční klub, Tělocvičná jednota Sokol, Veterán klub a jiné. Za spolky s kulturní, zájmovou a výchovnou činností lze zmínit Spolek divadelních ochotníků, Dětský pěvecký sbor Zábojáček, Filmový klub, Skautský klub – Junák, Dětské centrum Petrklíč, Spolek historického šermu či Šachový klub.

Jako většina měst a obcí, i v Sedlčanech funguje Sbor dobrovolných hasičů, jehož členové, kromě hašení požárů, zasahují obvykle také při povodních, jiných živelních pohromách, ekologických haváriích, pomáhají při dopravních nehodách a jiných mimořádných událostech, poskytují jinou technickou pomoc. Spolupůsobí též při prevenci požárů a prevenci dalších podobných nežádoucích událostí, mohou se úspěšně podílet i na realizování protidrogové prevence pro žáky na školách nebo pro rodiny s dětmi, například v rámci oslavy červnového „Dne dětí“. Hasičské sbory jsou

v současné době často spolkem významným z hlediska společenského života obce, v menších obcích jsou často spolkem jediným, a proto tolik významným.

Město Čelákovice a preventivní opatření

Město Čelákovice je vybudované při levém břehu Labe a leží nedaleko hlavního města Prahy. Jeho součástí jsou původně samostatné obce Sedlčanky a Záluží a také osada Císařská Kuchyně. Celé město má asi 11 500 obyvatel. Současný průměrný věk obyvatel města Čelákovice je zhruba 41 let. Obyvatel v produktivním věku je zhruba 7 700, mladistvých do 15 let 2 300, seniorů zbytek, tedy zhruba 2 100 osob.

Velká část primární protidrogové prevence probíhá v Čelákovících zejména v rámci základních a středních škol. Nachází se zde tři základní školy, gymnázium, střední odborná škola a vyšší odborná škola.

Jak je již výše uvedeno u města Sedlčany, preventivní činnost má ve školách na starosti školní metodik prevence. Ten spolupracuje s výchovným poradcem, třídními učiteli i dalšími pracovníky škol. Na všech stupních škol v Čelákovících pořádají přednášky, besedy, projekty a další aktivity informující žáky o nebezpečích, které představuje zneužívání omamných a psychotropních látek.

Stejně jako v Sedlčanech, tak i v Čelákovících lze najít množství volnočasových spolků, svazů, sdružení a zájmových organizací. Jedná se například o Český svaz chovatelů, Český rybářský svaz, skautský oddíl Junák, Myslivecké sdružení, Klub kaktusářů, Okrašlovací spolek, zaměřený na rozvoj vztahu k přírodě, dále Spolek houbařů, Spolek míčových kouzelníků nebo Spolek pro mladé Sojka, určený pro využívání volného času dětí a mládeže.

V rámci sportovního vyžití mohou zájemci navštěvovat kroužek basketbalu, vodních sportů, fotbalu, florbalu, střelecký kroužek, karate, tenis, volejbal či jógu.

Vzhledem k tomu, že město Čelákovice je přece jenom větší než Sedlčany, nachází se zde i větší počet zařízení, která jsou určena právě pro sportování. Víceúčelová Sportovní hala Vikomt v Čelákovících s povrchem Taraflex nabízí možnosti širokého sportovního vyžití, provozují se zde sporty jako je florbal, nohejbal, sálová kopaná, aerobic, házená, taneční sporty a další. Je zde rovněž tribuna s kapacitou 170 diváků, čímž nabízí využití i těm, kdo chtějí sportovat pasivně.

Dalším místem je městský stadion v Čelákovících, kde lze využít jednak travnatou plochu nebo minihřiště s umělou trávou. Na stadionu je také veřejně přístupná atletická dráha. Celoročně je v provozu městský bazén, kde probíhají oblíbené plavecké kurzy pro malé i větší děti, nechybí ani plavecké kurzy pro dospělé, aquaerobic, vodní

pólo, příprava plaveckého oddílu, to vše pod záštitou plaveckého oddílu Patriot Čelákovice.

Silné zastoupení mají v Čelákovicích fotbalová družstva, jedná se o Tým A, družstvo mladších žáků, mladší přípravy A i B, starší přípravy, navíc ještě družstvo nejmenších, tzv. „školičku“. Všechna družstva jsou zapsána pod Tělovýchovnou jednotou Spartak Čelákovice. Dalším sportem, který je zde pod jednotou veden, je oddíl stolního tenisu, oddíl atletiky, basketbalu, šachů, aerobiku, nohejbalu či turistiky.

V mnoha oddílech trénují zvláště dospělí a mládež, což znamená, že zájem o sport různého zaměření je velký. V rámci šachového sportu se každým rokem koná letní šachový tábor s názvem „Sluníčko“. Šachy jsou v Čelákovicích velice oblíbenou aktivitou, čemuž nasvědčují konající se přednášky s mistry světa v šachu, realizující se šachový kroužek, průběžné soutěže v šachu či turnaj „O pohár starosty města Čelákovice“. Zajímavostí je RC Klub Čelákovice, který je určen všem zájemcům o RC automodelářství a účast v něm není omezena věkem, bydlištěm ani členstvím v jiných zájmových organizacích.

Město Čelákovice má vypracovaný Plán rozvoje sportu pro roky 2018 – 2030. Chce zabezpečovat podmínky pro aktivní trávení volného času obyvatel a to ze dvou důvodů. Jednak chce přispívat ke zvyšování kvality života obyvatel ve městě a jednak vnímá významnou roli sportovních aktivit, především u dětí a mládeže, při prevenci rizikových jevů. Dále je v Plánu rozvoje a sportu uváděna informace, že ze stejných důvodů město realizuje projekt Prevence rizikového chování dětí a mládeže, o kterém se v práci hovoří v následujících odstavcích.

V Čelákovicích najdeme, tak jako je tomu ve většině měst, kulturní dům. Je určen pro široké kulturní vyžití. Jmenujme například plesy, divadelní představení pro široké spektrum zájemců, výroční schůze, soutěže, hudební vystoupení, taneční školu, koncerty a jiné kulturní a volnočasové aktivity. Součástí kulturní domu je rovněž kino s bohatým programem.

K návštěvě vybízí také Městské muzeum Čelákovice s výstavami a různými expozicemi. Ve vstupní síni muzea je umístěno Turistické informační centrum.

Mnoho akcí a programů mohou zájemci zažít v městské knihovně. Knihovna spolupracuje s místním muzeem, se školami, společně realizují aktivity, spolupracují na programech apod.

Nabídka různých zájmových aktivit probíhá v Čelákovících v Městském domu dětí a mládeže. Najdeme zde pestrou nabídku programů pro děti, mnoho kroužků. Vyžití tu najdou děti s handicapem i děti s určitým druhem talentu. Městský dům dětí a mládeže pořádá letní tábory, lyžařské tábory, příměstské tábory nebo jen obyčejné toulky přírodou a okolím města.

V Čelákovících rovněž funguje Sbor dobrovolných hasičů. Jeho základním posláním je chránit životy a zdraví obyvatel a také majetek před požáry a poskytovat účinnou pomoc při mimořádných událostech, které ohrožují život a zdraví obyvatel, majetek nebo životní prostředí. První skupinu tohoto sboru tvoří tzv. „přípravka“, což je kolektiv mladých hasičů. Děti pracují a soutěží v kroužku Mladý hasič, dá se říci, že hlavním cílem je u nich vypěstovat základní návyky v oblasti požární bezpečnosti a naučit je základním znalostem, které budou potřebovat, pokud se budou chtít stát dobrovolnými hasiči i do budoucna.

Na zabezpečování pořádku ve městě a prevenci kriminality, často spojenou s užíváním návykových látek, dohlíží Městská policie Čelákovice. Ta pod záštitou Policie České republiky pořádá akce zaměřené na prevenci problémového chování občanů, také nabízí besedy pro děti či seniory. V letošním roce město Čelákovice podepsalo s Policií České republiky a tím stvrdilo zapojení se do projektu středočeské policie Bezpečné město. Cílem celého projektu je společný postup při zajišťování veřejného pořádku a bezpečnosti v daném teritoriu, boj proti kriminalitě za využití prostředků, metod a kompetencí zainteresovaných subjektů, a zejména zvýšení pocitu bezpečí obyvatel. V rámci projektu budou zároveň vytvořeny webové stránky Bezpečného města Čelákovice, prostřednictvím kterých budou občané informováni o dění v jejich městě. Na stránkách naleznou různé preventivní příspěvky a rady, jak předejít tomu, aby se stali obětí trestné činnosti a podobně.

Prevenci rizikového chování (záškoláctví, vandalismus, agrese, šikana, kyberšikana, gambling, užívání návykových látek, sebepoškozování, poruchy příjmu potravy, rasismus a další) považují v Čelákovících za důležitou součást výchovy všech dětí. Zdůrazňují, že zejména na základních školách, kde děti tráví většinu dne, je této oblasti věnována značná péče a pozornost.

Z důvodu zefektivnění a sjednocení postupu zadala Rada města zpracování komplexního projektu „Prevence rizikového chování dětí a mládeže“, časově vymezeného na léta 2016 až 2018. Tento projekt zpracovalo Pedagogické,

psychologické a právní poradenství Praha 5 (dále jen PPPK), do praxe byl na školách zaveden s novým školním rokem 2016/2017. Jednalo se o kontinuální program zaměřený na výchovu ke zdravému životnímu stylu a rozvoj pozitivního sociálního chování, na vzdělávání pedagogických pracovníků v oblastech diagnostiky a řešení krizového chování. Dále akceptuje významnou roli rodičů a široké rodiny při výchově dětí, nepomíjí všeobecnou prevenci zaměřenou na širší populaci. Projekt byl koncepčně rozdělen do dvou rovnocenných částí:

- 1) volnočasové aktivity realizované na území města pro děti a mládež a Systém prevence rizikového chování v rámci Minimálních preventivních programů základních škol a v oblasti spolupráce školy a rodiny
- 2) kvalitní nabídka zájmových aktivit, které garantují příspěvkové organizace zřízené a financované městem, Městský dům dětí a mládeže a Čelákovická sportovní, jejichž činnost je zaměřena především na práci s dětmi a mládeží a stejně tak dotační programy, kterými město podporuje sportovní kluby, a spolky jsou cíleny k této věkové skupině

Na základě kladných reakcí a přínosné realizace projektu Prevence rizikového chování a mládeže shora zmiňovaném bylo zažádáno o jeho pokračování na období září 2018 až červen 2019. Pokračováním v projektu se sleduje zajištění kontinuity ve vzdělávání žáků, pedagogů, rodičů žáků a občanů města v oblasti prevence rizikového chování. Jednotlivé aktivity projektu vedou k motivaci účastníků ke zdravému životnímu stylu a k tvorbě žádoucího pořadí životních hodnot. Nelze ani opominout využití stávajícího odborně organizačního potenciálu a velmi dobré součinnosti čelákovických základních škol, Městského domu dětí a mládeže Čelákovice, Odboru školství, informací a kultury Městského úřadu Čelákovice, Městské policie Čelákovice a PPPK Praha 5 při předcházení a reakci na případné projevy rizikového chování ve skupině školní mládeže. Jednotné působení se odráží i v hodnocení situace v oblasti rizikového chování školní mládeže na veřejnosti od místní městské policie. Ta ve sledovaném období nezaznamenala žádný závažný přestupek spáchaný na veřejnosti školní mládeží.

Přes celkově pozitivní hodnocení realizace projektu jsou ale v Čelákovici nuceni konstatovat, že se nedaří zcela aktivizovat rodiče žáků a jejich účast na besedách s odborníky je v porovnání s počty žáků nízká. Spíše lze hovořit o několika stálých

účastnících z řad rodičů zpravidla bezproblémových žáků. Ostatní rodiče vyhledávají odbornou pomoc spíše individuálně, a to až v situaci, kdy evidentně nezvládají výchovu svých dětí.

Jistě je vhodné zmínit, jak naplňování programu vlastně probíhá. Jeho cíle jsou dlouhodobé i krátkodobé.

Dlouhodobé cíle jsou zaměřeny na snižování kriminality na území města Čelákovice, na minimalizaci případů narušování veřejného pořádku, snahou je motivovat rodiče dětí k aktivní účasti na řešení projevů rizikového chování a dále je dlouhodobým cílem zkvalitnění vztahů v třídních kolektivech.

Cíle krátkodobé spočívají v hodnocení a řešení náročných životních situacích, v upřednostňování zdravého životního stylu, ve zvyšování profesních dovedností pedagogů, krátkodobým cílem je dále správný způsob trávení volného času dětí a mládeže a důležitá je také informovanost rodičů v oblastech potencionálních rizik spojených s výchovou dětí.

Konkrétní zaměření preventivních aktivit v realizovaném programu je na:

- řešení a pozitivní ovlivňování vztahů v třídních kolektivech (šikana, kyberšikana, ponižování, posměšky, pomluvy, urážky, vulgarity, fyzické ataky, ničení věcí, ...)
- řešení individuálních problémů (problémy dospívání, vztahy k druhým, zvládání náročných životních situací)
- odmítání návykových látek (energetické nápoje, alkohol, tabákové výrobky a další nelegální návykové látky pro jejich věk)
- prevenci nedrogových závislostí (PC, mobilní telefony, výherní hrací přístroje, videoloterní terminály...)
- tvorbu žebříčku životních hodnot (společensky žádoucí pořadí)
- prevenci kriminálního jednání (majetková trestná činnost, ublížení na zdraví, vandalismus, trestná činnost se sexuálním podtextem, ...)
- vytváření a ovlivňování úrovně právního vědomí (znalost práv a povinností)
- profesní předpoklady
- zdravý životní styl

Způsoby, kterými se aktivity programu realizují, jsou:

- besedy pro žáky, které jsou zaměřené na jednotlivé druhy rizikového chování a jsou samozřejmě různé podle věku žáků
- semináře a přednášky pro učitele a pedagogy volného času, které přiblíží učitelům problémy, se kterými se mohou u svých žáků potkat v oblasti primární prevence a dále také mohou učitele připravit např. na efektivní spolupráci s rodiči problémových žáků
- besedy a osvětové akce pro rodiče a občany, které jsou určeny rodičům i občanům, čímž se co největší počet zájemců dozví, jak například reagovat, pokud se setkají s rizikovým chováním dětí a mládeže a kam se mohou obracet o pomoc
- poradenská a konzultační činnost pro členy samosprávy města, školy a rodiče
- **PEER PROGRAM**, do kterého se dají zapracovat téměř všechna aktuálně ožehavá témata - návykové látky, doping, násilí, agresivita, šikana, rasismus, rizikové sexuální chování apod. Je prokázáno, že názory vrstevníků odmítající tyto projevy přijímají děti lépe, než názory dospělých. Program využívá aktivity žáků, nic jim nepředkládá hotové, za pomoci peer aktivistů musí každou změnu uskutečnit sami. Jde o to, aby si sami žáci uvědomili, co je ještě normální a kdy se již objevují příznaky nesprávného chování, hraničící s rizikem, například závislostí.
- adaptační výjezdy, což jsou vlastně školy v přírodě či adaptační kurzy. Vhodně lze adaptační výjezdy využít při problematickém kolektivu třídy. Přínosné se jeví i adaptační výjezdy celých pedagogických sborů.

Koordinátorem projektu jsou Městský úřad Čelákovice, což je nutné vyzdvihnout a pochválit. V naprosté většině měst se městské úřady do preventivní činnosti rizikového chování nezapojují a spíše spoléhají na městskou policii nebo nějakou organizaci, která se přímo zabývá prevencí závislostí či zneužívání návykových látek. Tak se to vlastně děje i v Sedlčanech. Pokud Čelákovice chtějí pořádat různé besedy a aktivity, je samozřejmě nutné je někde vykonat. K tomu slouží místní Městský dům dětí a mládeže Čelákovice, příspěvková organizace. Ten v Sedlčanech není. Jeho existence je zřejmě dána počtem obyvatel a potřeb města.

Pro realizaci zmiňovaného projektu je v Čelákovících zřízena pracovní skupina pro prevenci rizikového chování dětí a mládeže, která se skládá ze zástupce vedení města z odboru školství, informací a kultury, vedoucího odboru pro občanské záležitosti, ředitele městské policie, ředitelky domu dětí a mládeže, zástupců dvou základních škol a zástupce PPPK Praha 5, které uvedenou strategii zpracovalo.

V závěru plánované strategie prevence rizikového chování v Čelákovících dodávají, že je třeba počítat s tím, že existují a budou existovat děti a mladí lidé, pro které nejsou nabízené programy atraktivní či dostupné. Protidrogová prevence je zde ale jistě na místě.

Zcela zabránit výskytu rizikového chování dětí není možné. Ve shodě a společným úsilím všech, kteří se v této oblasti angažují, je však možné rizika oddálit či snížit.

Město Čelákovice je připraveno i nadále vytvářet pro prevenci rizikového chování dětí podmínky.³⁰

³⁰ *Prevence rizikového chování* [online]. [cit. 2019-02-07]. Dostupné z: <https://www.celakovice.cz/cs/organizace-sluzby/skoly/prevence-rizikoveho-chovani/>

7 Rozhovor a výsledky šetření

Ke zjištění informací o problematice užívání resp. zneužívání návykových látek mládeží, jakými jsou cigarety, alkohol, případně kouření marihuany byl využit strukturovaný rozhovor.

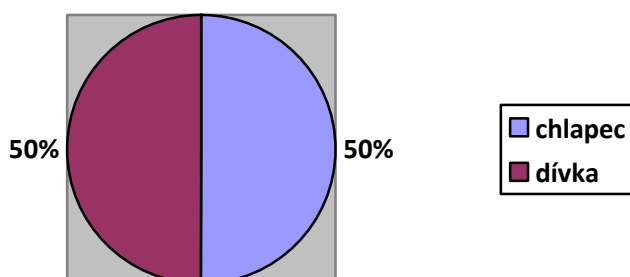
Po domluvě s třídními učiteli vybraných základních škol byl v rámci třídnických hodin proveden připravený rozhovor s žáky.

Bylo požádáno několik dobrovolníků ve věku 13 až 15 let, aby postupně v samostatné místnosti odpověděli na otázky formou strukturovaného rozhovoru, který obsahoval celkem 17 otázek. Odpovědi žáků škol byly zaznamenávány do připraveného záznamového archu. Celý rozhovor trval u každého dotazovaného žáka maximálně deset minut a účastnili se ho jak dívky, tak i chlapci. Výběr respondentů byl náhodný a byl zcela ponechán na vůli a dobrovolnictví účastníků. Nakonec bylo do výsledného zhodnocení vybráno celkem 12 žáků obou základních škol. Vyhodnocení bylo umístěno do následujících grafů, jednotlivé výsledky jsou uváděny v procentech. Odpovědi k otázkám č. 6, 9, 15 a 16 nebyly matematicky ani graficky vyjádřeny. Dále otázky č. 11 a 12 nebyly v dotazníku zodpovězeny, jelikož se týkaly konzumace nelegálních drog a ty respondenti nekonzumují.

Vlastní vzor strukturovaného rozhovoru bude uveden v příloze č. I této práce.

Otázka č. 1 zjišťovala, jakého jsou respondenti pohlaví.

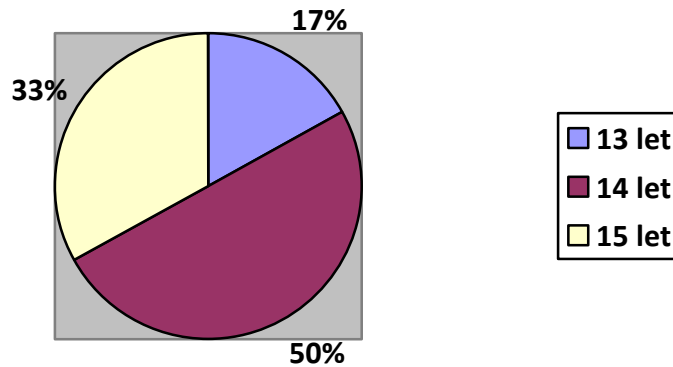
Graf č. 1 Pohlaví respondentů

Graf č. 1 znázorňuje rozložení respondentů dle pohlaví. Na dotazník odpovědělo 50 % chlapců a 50 % dívek.

Otázka č. 2 „Kolik je vám let?“

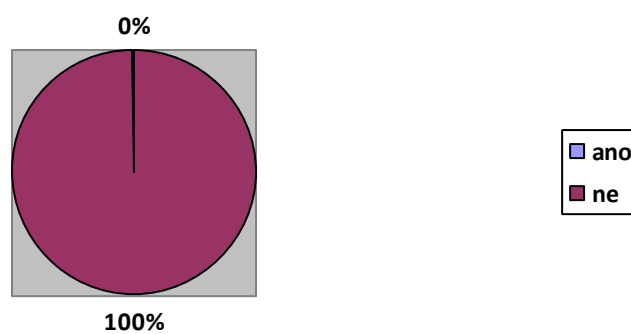
Graf č. 2 Věk respondentů

Graf č. 2 popisuje rozložení respondentů dle věku. Ze šesti respondentů byli ve věku 13 let, dva respondenti, což znamená 17 %, ve věku 14 let šest žáků, což je 50 % respondentů a ve věku 15 let čtyři respondenti, což je 33 % respondentů.

Otázka č. 3 „Nabízel, nebo nabízí vám někdo nelegální drogy?“

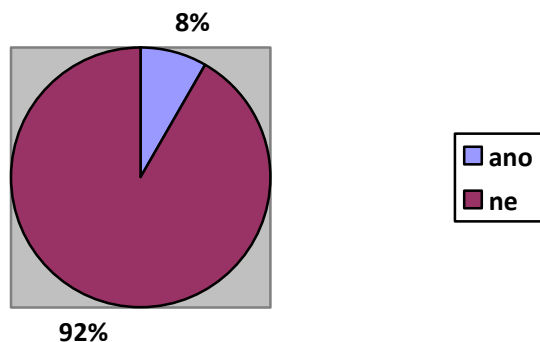
Graf č. 3 Nabízel nebo nabízí Vám někdo nelegální drogy?

Graf č. 3 znázorňuje odpovědi na otázku týkající se nabídky nelegální drog od někoho z okolí, ve 100 % dotazující uvedli, že jim nelegální drogu nikdo nenabízí.

Otázka č. 4 „Víte, kde se dá ve vašem okolí sehnat nelegální droga (např. marihuana)?“

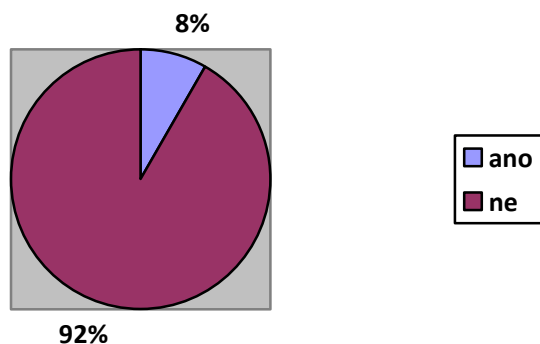
Graf č. 4 Víte, kde se dá ve vašem okolí sehnat nelegální droga (např. marihuana)?

Graf č. 4 znázorňuje odpovědi na otázku, zda žáci vědí, kde mohou nelegální drogu sehnat. Pět z dotazovaných tyto informace nemá, což je 92 %, jediná dívka odpověděla, že ví, kde by se droga dala sehnat, což v celkovém součtu tvoří 8 %. Na přímou otázku, kde se nelegální drogy dají sehnat, odpovídá, že všude.

Otázka č. 5 „Kouříte tabákové výrobky?“

Graf č. 5 Kouříte tabákové výrobky?

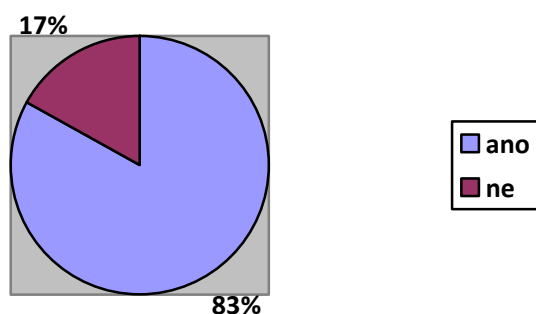
Graf č. 5 přináší informace o kouření žáků. Kromě jedné dívky všichni žáci odpovídají záporně, nekouří tedy 92 % žáků, 8 % žáků kouření přiznává, což je ona zmiňovaná žákyně.

Otázka č. 6 „Co vás vedlo k prvnímu kouření, pokud jste v předešlé otázce kladně odpověděli?“

Na otázku č. 6 odpověděla jediná respondentka, že to chtěla zkusit.

Otázka č. 7 „Pil/a jste někdy alkohol?“

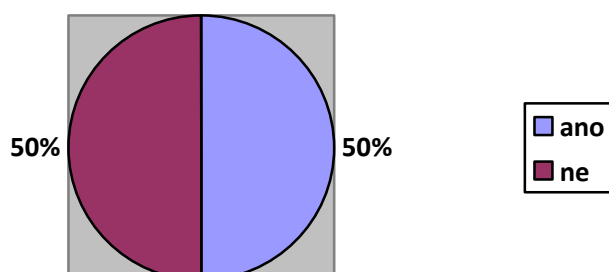
Graf č. 6 Pil/a jsi někdy alkohol?

Graf č. 6 znázorňuje, zda dotazovaní žáci a žákyně pili alkohol. Respondenti uvádějí, že z dvanácti jich deset alkohol pilo, jedná se o 83 %, dva respondenti uvádějí, že alkohol nepili, jedná se o 17 %. Nejčastěji starší žáci pijí pivo, následuje rum s colou a víno.

Otázka č. 8 „Opili jste se někdy?“

Graf č. 7 Opili jste se někdy?

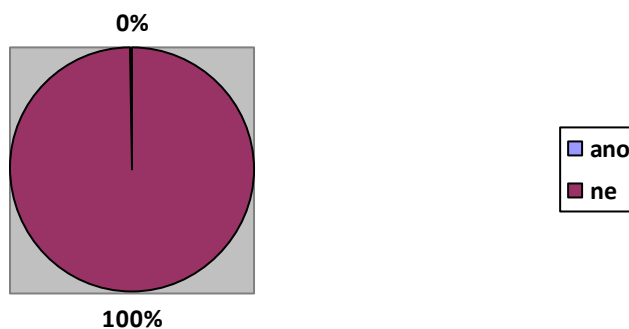

Graf č. 7 zobrazuje výsledky otázky, zda se již dotazovaní někdy opili. Kladně odpovídá 50 % respondentů, záporně stejný počet, tedy opět 50 %.

Otázka č. 9 „Proč jste se opili, pokud jste v předešlé otázce kladně odpověděli?“
Kromě jednoho případu všichni shodně dodávají, že to bylo pouze jednou, jako důvod uvádějí zábavu, nějakou oslavu, slavení Silvestra nebo účast na diskotéce.

Otázka č. 10 „Užíváte jiné drogy než legální (léky, marihuana, kokain, pervitin, morfin, jiné)?“

Graf č. 8 Užíváte jiné drogy než legální (léky, marihuana, kokain, pervitin, morfin, jiné)?

Graf č. 8 přináší informace, zda dotazovaní užívají jiné drogy než ty legální. 100 % respondentů odpovídá záporně, tedy nikdo z žáků nelegální drogy neužívá.

Otázka č. 11 „Co vám konzumace drog přináší, pokud jste v předešlé otázce kladně odpověděli? Přenos do jiné reality, uvolnění ze stresu apod.“

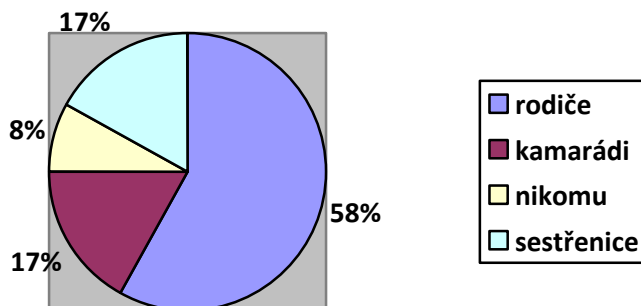
Tato otázka nebyla v rozhovoru využita.

Otázka č. 12 „Konzumujete drogy sám/sama, nebo ve skupině?“

Ani tato otázka nebyla potřebná, jelikož respondenti nelegální drogy nekonzumují.

Otázka č. 13 „Komu byste se svěřil/a, kdybys jste měl/a problém s drogami?“

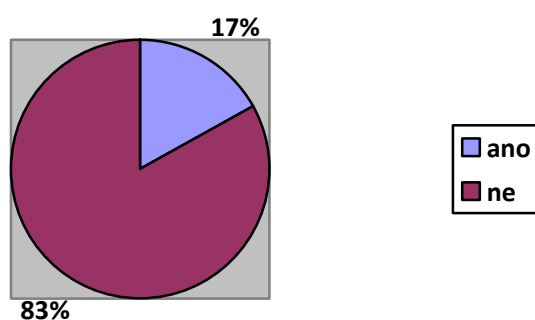
Graf č. 9 Komu by ses svěřil, kdybys měl/a problém s drogami?

Graf č. 9 znázorňuje, komu by se žáci svěřili v případě, že by měli problém s drogami. Odpovědi jsou různorodé, dominují rodiče, tvoří celkem 58 %, následuje svěřením kamarádům a sestřenicím, shodně 17 %, jeden z dotazovaných by se nikomu nepsvěřil, což tvoří v celkovém součtu 8 %.

Otázka č. 14 „Víte, kdo je u vás ve škole metodik prevence?“

Graf č. 10 Víte, kdo je u vás ve škole metodik prevence?

Graf č. 10 zobrazuje odpovědi, zda žáci vědí, kdo na jejich škole pracuje jako metodik prevence. Kladně odpověděli pouze dva žáci, oba shodně z jedné konkrétní školy, jde o 17 %, ostatní žáci tuto informaci nevědí, je to celých 83 %.

Otázka č. 15 „Jakých akcí se na vaší škole zúčastňujete v rámci prevence drog?“

Žáci nejčastěji uvádějí besedy, přednášky, projekty a promítání filmů.

Otázka č. 16 „Provádí vaše škola nějaké preventivní opatření, vzdělávací kurzy, kde je prezentována škodlivost drog?“

Jejich preventivní aktivity dále probíhají v rámci vyučování, nejčastěji se tak děje v hodinách výchovy ke zdraví.

Tato kapitola přinesla odpovědi na otázky ze strukturovaného rozhovoru. Autor práce zjistil, že žáci ve věku 13–15 let, mají největší problém s brzkým vyzkoušením alkoholických nápojů, což se dalo, vzhledem k legalitě této drogy, očekávat.

Naopak respondenti otálejí s kouřením cigaret, což je mírně překvapivé, ale uspokojivé. Zkušenost nemají ani s dalšími drogami či návykovými látkami, nikdo jim je nenabízel ani nenabízí a ve většině případů ani sami nevědí, kde by se sehnat daly.

Ve školách funguje protidrogová prevence, probíhají přednášky, besedy, projekty a to již od počátku školní docházky, což je hodnoceno jako správné. Zarážející je pouze to, že většina žáků neví, kdo na jejich škole pracuje jako školní metodik prevence.

Na druhé straně je vidět, že těmto žákům zřejmě nebylo potřeba se s metodikem setkat a řešit různé případy, související s rizikovým chováním, kam patří i zneužívání návykových látek, takže bychom mohli tuto skutečnost opět zhodnotit jako uspokojivou. Nicméně vždy je důležité, aby žáci věděli, kam a na koho se mohou obrátit s problémy, které by vyžadovaly zásah a řešení. Věřím, že většinou by se informace o problému žáků v oblasti rizikového chování ke školnímu metodikovi prevence dostaly přes třídního učitele.

Strukturovaný rozhovor dále ukázal, že žáci věří svým rodičům a dokázali by se jim svěřit se situací, která by vyžadovala pomoc. V době, kdy zhruba polovina dětí žije v neúplných rodinách a rodiče s dětmi tráví minimum času, to opět hodnotím jako pozitivní.

ZÁVĚR

Cílem této práce bylo především seznámení čtenářů s protidrogovou prevencí v praxi, ve dvou konkrétních, předem stanovených městech. Cíle práce bylo dosaženo. Jedno z měst bylo vybráno záměrně, druhé náhodně, v závislosti na tom, zda v tomto městě funguje protidrogová prevence jinak, než ve městě Sedlčany.

Bylo zjištěno, že město Sedlčany přenáší protidrogové aktivity převážně do místních škol. Odpovědné orgány města se v této oblasti příliš neangažují.

V Čelákovících je také velká část protidrogové prevence zajištěna v základních a středních školách. Navíc má město vypracovaný Plán rozvoje sportu pro roky 2018 – 2030, kterým zabezpečuje podmínky pro aktivní trávení volného času obyvatel a přispívá v prevenci rizikových jevů. Dále město realizuje projekt Prevence rizikového chování dětí a mládeže.

Přestože strukturované rozhovory přinesly informace o tom, že žáci v Sedlčanech nemají kontakty s drogami, protidrogová prevence je i zde jistě potřeba. Například již jen z důvodu pití alkoholu, kteří žáci přiznávají. Z tohoto důvodu by bylo jistě na místě, aby se Město Sedlčany inspirovalo jinými podobně velkými městy a snažilo se získat projekty či samo vytvářet programy, které by souvisely s protidrogovou prevencí a s prevencí rizikových aktivit dětí a mládeže a nenechávalo tuto činnost pouze na školách. Z tohoto důvodu byl záměrně do bakalářské práce vybrán a popsán projekt města Čelákovice, který se týká protidrogové prevence, který ale není zcela na bedrech samotného města, ale je participací dalších organizací, jako je Městský dům dětí a mládeže Čelákovice, městská policie, PPPK Praha 5 a jiné. Podobně sestavený projekt by v mnoha městech obohatil povědomí nejen dětí a mladistvých, ale i dospělých či seniorů, neboť problematika protidrogové prevence se týká nás všech.

Vzhledem k obsahu práce a vzhledem k výsledkům získaných strukturovaným rozhovorem, lze konstatovat, že výchovu mladé generace je nutné vnímat v komplexním systému ovlivňování postojů dětí a mladých lidí k jednotlivým rizikům a ve vytváření žádoucích životních hodnot. Na základě poznatků z poradenské činnosti lze uvést, že soudobá školní výchova musí v řadě případů, a ve stále větší míře, musí doplňovat rodinnou výchovu. Jedná se zejména o oblast emoční, oblast sociálních dovedností a tvorby hodnotového systému. Právě školní prostředí je schopné vytvářet

podmínky pro plošné a cílené předávání informací ke společensky uznávaným pravidlům jednání a chování.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Literární zdroje

1. *Aktualizovaná legislativa pro metodiky prevence* [online]. [cit. 2018-09-22]. Dostupné z: https://www.pppbreclav.cz/dokumenty/doc_details/16-aktualizovana-legislativa-pro-metodiky-prevence
2. *Bezpečnostní politika: Kriminalita* [online]. [cit. 2018-09-22]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/kriminalita-146433.aspx>
3. HARTL, Pavel. *Stručný psychologický slovník*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-803-1, s. 311
4. HUBINKOVÁ, Zuzana. *Psychologie a sociologie ekonomického chování*. 3., aktualiz., dopl. a přeprac. vyd. Praha: Grada, 2008. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-1593-3, s. 277
5. KALINA, Kamil. *Drogy a drogové závislosti: mezioborový přístup*. 1. vyd. Praha: Úřad vlády České republiky, 2003, ISBN 80-86734-05-6, s. 343
6. KALINA, Kamil a kol. *Mezioborový glosář pojmů z oblasti drog a drogových závislost*. Praha: o.s.FILIA NOVA, 2001. ISBN 80-238-8014-4, s. 118
7. KALINA, Kamil. *Klinická adiktologie*. 1. vyd. Praha: Grada, 2015, Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-4331-8, s. 696
8. KŘIVOHLAVÝ, Jaro. *Psychologie zdraví*. Vyd. 3. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-568-4, s. 278
9. MACHOVÁ, Jitka a Dagmar KUBÁTOVÁ. *Výchova ke zdraví*. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing, 2009. ISBN 978-80-247-2715-8, s. 280
10. MARÁDOVÁ, Eva. *Rodinná výchova: Zdravý životní styl I*. Vyd. 2. Praha: Fortuna, 2000. ISBN 80-7168-712-X, s. 143
11. MARÁDOVÁ, Eva. *Rodinná výchova: Zdravý životní styl II*. Vyd. 1. Praha: Fortuna, 2000. ISBN 80-7168-643-3, s. 113
12. MARÁDOVÁ, Eva. *Prevence závislostí*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006, ISBN 80-86991-70-9., s. 30
13. NEŠPOR, Karel a spol. *FIT IN 2001 PLUS: příručka pro spolupracovníky program u FIT IN na základních a středních školách*. 2. vydání. Praha: Sportpropag, 1996, s. 124

14. NEŠPOR, Karel a Ladislav CSÉMY. *Alkohol, drogy a vaše děti*. 4. vydání. Praha: Besip, 1997, s. 128
15. NEŠPOR, Karel a Ladislav CSÉMY. *Alkohol drogy a vaše děti. Jak problémům předcházet, jak je včas rozpoznat a jak je zvládat*. 5. vydání. Praha, 2003, s. 83
16. MIOVSKÝ, Michal, SKÁCELOVÁ, Lenka, ZAPLETALOVÁ, Jana a Petr NOVÁK. *Primární prevence rizikového chování ve školství*. [online]. 2010 [cit. 2018-09-14]. Dostupné z: <http://www.adiktologie.cz/cz/articles/detail/377/3071/Co-je-prevence>
17. *Prevence rizikového chování* [online]. [cit. 2019-02-07]. Dostupné z: <https://www.celakovice.cz/cs/organizace-sluzby/skoly/prevence-rizikoveho-chovani/>
18. PRŮCHA, Jan, Jiří MAREŠ a Eliška WALTEROVÁ. *Pedagogický slovník*. 4. aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-772-8, s. 322
19. *Sedlčany*. [online]. [cit. 2018-10-28]. Dostupné z: www.obyvateleceska.cz/P%C5%99%C3%ADbram/Sedl%C4%8Dany/541281
20. SKÁCELOVÁ, Lenka. *Primární prevence užívání návykových látek (úvod do problematiky)* [online]., 14 [cit. 2018-09-24]. Dostupné z: file:///C:/Users/fejtozam/Desktop/LP_PhDr_L_Skacelova.pdf

Další zdroje

Webové stránky města Sedlčany

Webové stránky města Čelákovice

PŘÍLOHY

Příloha I: Záznamový arch strukturovaného rozhovoru

1) Pohlaví muž/žena

2) Kolik je vám let?

3) Nabízel nebo nabízí vám někdo nelegální drogy?

- Ne
- Ano

Pokud ano, kde vám byla droga nabízena?

.....

4) Víte, kde se dá ve vašem okolí sehnat nelegální droga (např. marihuana)?

- Ne
- Ano

Pokud ano, kde?

5) Kouříte tabákové výrobky?

- Ne
- Ano

Uveďte jak často

6) Co vás vedlo k prvnímu kouření, pokud jste v předešlé otázce kladně odpověděl/a?

7) Pil/a jste někdy alkohol?

- Ne
- Ano

Uveď jaký

8) Opil/a jste se někdy?

- Ne
- Ano

Pokud ano

- Jednou, vícekrát se už neopiju (bylo mi špatně)
- Opím se občas
- Opím se pravidelně

9) Proč jste se opil/a, pokud jste v předešlé otázce kladně odpověděl/a?

10) Užíváte jiné drogy než legální (léky, marihuana, kokain, pervitin, morfin, jiné)?

- Ne
- Ano

Vyjmenujte jaké

11) Co vám konzumace drog přináší, pokud jste v předešlé otázce kladně odpověděl/a?
Přenos do jiné reality, uvolnění ze stresu apod.

12) Konzumujete drogy sám/sama nebo ve skupině?

13) Komu byste se svěřil/a, kdybyste měl/a problém s drogami?

14) Víte, kdo je u vás ve škole metodik prevence?

15) Jakých akcí se na vaší škole zúčastňujete v rámci prevence drog?

16) Provádí vaše škola nějaké preventivní opatření, vzdělávací kurzy, kde je prezentována škodlivost drog?

Příloha II: Protidrogová prevence města Sedlčany

Protidrogový koordinátor

MěÚ Sedlčany, nám. T. G. Masaryka 32, Sedlčany, 264 80

telefon: 318822742

www: <http://www.mu.sedlcany.cz>

Odbor krizového řízení

Nádražní 336, Sedlčany, 264 80

telefon: 318 821 248, 318 874 113, 126

fax: 318 695 392

Činnost odboru krizového řízení

- ochrana obyvatelstva (zák. č. 239/2000 Sb.) – spolupracovat s pracovníky HZS kraje na úseku připravenosti správního obvodu na mimořádné události, zpracování podkladů pro havarijní plány a jejich aktualizace, vést údaje potřebné pro evakuaci, ukrytí a nouzové přežití obyvatel
- krizové řízení (zák. č. 240/2000 Sb., 241/2000 Sb.) – zpracovávat vybrané úkoly pro krizový plán a provádět jejich aktualizaci, připravovat podmínky pro nouzové hospodářství, regulační opatření a zajištění nezbytných dodávek
- kromě výše uvedeného je pracovník krizového řízení určen jako preventista kriminality, na tomto úseku spolupracuje s městskou policií a PČR při vyhledávání a realizaci vhodných preventivních programů
- vedení agendy SDH

Policie ČR

- zřízení telefonní linky 974 861 717, e-mail: drogam.stop@seznam.cz, k možnosti předávání adresných či anonymních poznatků k výrobě nebo distribuci drog

Městská policie Sedlčany

Nádražní ulice 336, Sedlčany

- tísňová linka 156, nepřetržitě v naléhavých případech
- služebna i služební telefonní linky fungují jako ohlašovna požárů pro město Sedlčany a okolí

telefon: 603213355

email: mestska.policie.sedlcany@gmail.com, mestska-policie@mesto-sedlcany.cz

- stálá služba nepřetržitě po celých 24 hodin

Magdaléna o.p.s.

- obecně prospěšná společnost Magdaléna je nestátní nezisková organizace, která působí ve Středočeském kraji a v Praze a poskytuje ucelený systém zdravotních a sociálních služeb v oblasti prevence a léčby různých typů závislostí

Centrum primární prevence Magdaléna

Benešovsko I Berounsko I Příbramsko

Včelník 1070, 252 10 Mníšek pod Brdy

prevence@magdalena-ops.cz

mobil: 737 284 597

logo organizace

Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež MeziČas

MeziČas Magdaléna Benešov

Na Bezděkově 2004, 262 10 Benešov

mobil: 739 570 998

nzdm@magdalena-ops.cz

Centrum adiktologických služeb

Magdaléna-Benešov

Nová Pražská 399, 256 01 Benešov

telefon.: 317 728 880, mobil 734 445 134

cas.bn@magdalena-ops.cz

Centrum adiktologických služeb

Magdaléna-Příbram

Žežická 193, 261 01 Příbram VII.

telefon: 318 622 010, mobil: 737 391 214

cas.pb@magdalena-ops.cz

Cíle péče:

- vyhledat uživatele návykových látek v jejich přirozeném prostředí
- navázat a udržet kontakt s klientem a zprostředkovat mu pozitivní zkušenost s odbornou institucí
- zvýšit informovanost klientů o rizicích užívání návykových látek, o infekčních chorobách a nabídce odborné pomoci
- ovlivnit motivaci klienta ke změně rizikového chování a životního stylu směrem k bezpečnějšímu jednání (způsob aplikace drogy, sexuální chování apod.)
- stabilizovat psychosociální situaci klienta
- navázat klienty na síť specializované pomoci v příslušných odborných zařízeních
- minimalizovat zdravotní a sociální rizika spojená s užíváním drog a jejich dopady na jedince i širokou veřejnost, především snížit riziko přenosu infekčních chorob (HIV, hepatitidy...)

Princip péče:

- nízkoprahovost – dostupnost, anonymita a bezplatnost
- individuální přístup ke klientovi
- dodržování lidských práv a základních svobod klientů, důstojnosti člověka a práva na vlastní rozhodnutí – jsou vázáni Etickým kodexem sociálních pracovníků ČR a Etickým kodexem České asociace streetwork

Poskytované služby:

- informační servis o rizicích spojených s užíváním drog, o dostupných poradenských, léčebných a jiných odborných programech
- výměna injekčního náčiní a distribuce zdravotnického materiálu (desinfekční a další pomocné prostředky)
- krizová intervence
- sociálně-právní poradenství
- asistenční služby (doprovod do institucí)
- zprostředkování kontaktu s dalšími odbornými službami
- sběr použitého a odhozeného injekčního materiálu

- léčba různých typů závislostí
- následná pobytová nebo ambulantní péče o absolventy léčby s chráněným bydlením v tréninkovém bytě
- vzdělávání
- mapování drogové scény v dané lokalitě

Komu je určena:

- uživatelům nelegálních návykových látek, bez ohledu na frekvenci, délku a způsob užívání, především injekčním uživatelům drog

Působnost:

- Benešovsko, Berounsko, Příbramsko, Rakovnicko, Praha-východ a Praha-západ, konkrétně v obcích Benešov, Beroun, Březnice, Bystřice, Dobříš, Hořovice, Hostivice, Jesenice, Jílové, Králův Dvůr, Loděnice, Mníšek pod Brdy, Nové Strašecí, Příbram, Rakovník, Rožmitál pod Třemšínem, Rudná, Řevnice, Sázava, **Sedlčany**, Týnec nad Sázavou, Vlašim, Votice, Zdice.
- službu zajišťují Centrum adiktologických služeb Magdaléna - Příbram, Centrum adiktologických služeb Magdaléna - Benešov a Terénní program Magdaléna – Beroun

Klienti mohou terénní pracovníky kontaktovat na tzv. Street-mobilech

603 478 707 - Benešovsko (lokality a časový rozvrh najdete zde)

734 622 260 - Berounsko

737 797 014 - Praha – východ

737 797 013 - Praha – západ

737 603 698 - Příbramsko

737 797 013 - Rakovnicko

Organizace Magdalena se zaměřuje také na prevenci rizikového chování dětí a mládeže, to znamená, že pořádá besedy či program pro žáky různých stupňů škol. V rámci prevence mohou žáci také navštívit přímo nízkoprahové zařízení Terapeutické komunity Magdalena. Zaměřují se i na vzdělávání pedagogů, především třídních učitelů., výchovných poradců a školních metodiků prevence.

Nabídka pro školy v rámci služeb Centra primární prevence:

- poradenství, konzultace, metodické vedení
- tvorba rámcových vzdělávacích program
- řešení problémů s rizikovým chováním žáků
- zajišťování finančních prostředků na preventivní aktivity škol

Preventivní servis je poskytován bezplatně.

Místní školy:

1. základní škola Sedlčany, Primáře Kareše 68

příspěvková organizace

Primáře Kareše 68, 264 01 Sedlčany

telefon: 318 822 572

e-mail: skola@1zs-sedlcany.cz

www.1zs-sedlcany.cz

2. základní škola - Škola Propojení Sedlčany, Příkrá 67

příspěvková organizace

Příkrá 67, 264 01 Sedlčany

telefon: 318 822 403

e-mail: zs@propojeni.cz

www.propojeni.cz

Gymnázium a střední odborná škola ekonomická Sedlčany, Nádražní 90

G a SOŠE, Nádražní 90, 264 01 Sedlčany

zřizovatel: Středočeský kraj

telefon: 318 822 895

e-mail: goa@goasedlcany.cz

www.goasedlcany.cz

Střední odborné učiliště, Sedlčany, Petra Bezruče 364

e-mail: info@sousedlcany.cz

web: www.sousedlcany.cz, adresa: Petra Bezruče 364

zřizovatel: Středočeský kraj

telefon: 318 822 707, 774 730 043

Základní škola Sedlčany, Konečná 1090

Konečná 1090, Sedlčany

zřizovatel: Středočeský kraj

tel: 318 821 427

e-mail: pavel.pina@zskonecna.cz

www.zskonecna.cz

Sbor dobrovolných hasičů Sedlčany

email: sedlcany.hasici@seznam.cz

<http://www.sdh.sedlcany.cz>

